

Rapport arkeologisk registrering 2021

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

Fv. 363 Bamble kirke- Grindbakken

Saksnummer:	20/13447	Prosjektnummer:	i 7041980
Kommune:	Bamble	Gnr./Bnr.:	180/1, mfl.
Rapportdato:	10.01.2022	Rapportansvarlig:	Katrine Fimreite

Tiltakshaver:	Vestfold og Telemark fylkeskommune v/SMM Utbygging vest
Adresse:	postboks 2844, 3702 Skien
Fakturaadresse:	Sentralt fakturamottak, postboks 2844, 3702 Skien

Registrering utført dato:	14.06.2021-01.09.2021	Ved:	Katrine Fimreite og Brynhildur Baldursdottir
Rapport utført dato:	18.08.2021- 10.01.2022	Ved:	Katrine Fimreite og Brynhildur Baldursdottir

Undersøkelsestype(r):	Overflateregistrering	X	
	Prøvestikking	X	
	Maskinell sjakting	X	
	Georadarundersøkelse (GPR)		
	Maskinell utsjekk av data fra GPR		
	Metallsøk		
	Overvåkning		

Resultater:	Kulturminnetype	Askeladden-ID	Kjent fra før / Nyregistrert
Automatisk fredete kulturminner:	Dyrkingsflate	281466	Nyregistrert
	Dyrkingsflate	281467	Nyregistrert
	Dyrkingsflate	281468	Nyregistrert
	Bosetning-aktivitetsområde	281484	Nyregistrert
	Bygdeborg	22719-1	Kjent fra før
	Hulvei	280500-0	Kjent fra før
	Gravhaug	19903-1	Kjent fra før
Nyere tids/andre kulturminner:	Steingjerde	280496-0	Nyregistrert
	Kvartsbrudd	280497-0	Nyregistrert
	Krigsminne- Trappeanlegg	280498-0	Kjent fra før
	Krigsminne- Maskingeværstilling	280499-0	Kjent fra før
	Krigsminne-Innskrift	281421-0	Nyregistrert
Naturvitenskapelige prøver sendt til analyse:	3 antall prøver: p-nr 104 fra dyrkingsflate Askeladden-ID 281466 p-nr 100 fra dyrkingsflate Askeladden-ID 281467 p-nr 110 dyrkingsflate fra Askeladden-ID 281468		
Faglige konklusjoner:	Det er registrert 7 automatisk fredede kulturminner innenfor planområdet.		

Antall timeverk:	262
-------------------------	-----

Merknader:	Planområdet fikk ny utstrekning i starten av juli 2021 som medførte endringer i undersøkelsesområdet for både sjakting og utmarksregistreringene. Ettersom det ble endringer i planområdet etter at undersøkelsene hadde startet ble det sjaktet i et større område ved Grindbakken i søndre planområde. Det ble også gjort supplerende utmarksregistreringer i planområdet august og september 2021 i forbindelse med endret plangrense.
-------------------	--

Forsidebilde: Ardspor ID 281484-8 under eldre dyrkingslag ID 281484-11. Foto: B. Baldursdottir

Innhold

1. Bakgrunn og sammendrag	5
1.1. Sakens bakgrunn	5
1.2. Sammendrag	5
2. Tidsrom og bemanning	8
3. Området	9
3.1. Terrenget	11
3.2. Tidligere registrerte kulturminner	12
4. Metodebeskrivelse	14
4.1. Visuell overflateregistrering	14
4.2. Prøvestikking	14
4.3. Maskinell sjakting	14
4.4. Innmåling og dokumentasjon	14
4.5. Datering	15
4.5.1. Typologisk datering	15
4.5.2. C14-datering	16
5. Undersøkelsen	17
5.1. Gjennomføring	17
5.1.1. Overflateregistrering	17
5.1.2. Prøvestikking	17
5.1.3. Maskinell sjakting	18
6. Resultater og tolkninger	19
6.1. Automatisk fredete kulturminner	19
6.1.1. ID 281466 – Dyrkingsflate - Grindbakken	20
6.1.2. ID 281467- Dyrkingsflate – Kjær 1	27
6.1.3. ID 281468 – Dyrkingsflate – Kjær 2	28
6.1.4. ID 281484 – Bosetning- aktivitetsområde - Åbydalen	30
6.1.5. ID 22719-1 – Bygdeborg	36
6.1.6. ID 280500-0 – Hulvei	37
6.1.7. ID 19903-1 - Gravhaug	38

6.2. Andre kulturminner	39
7. Sammendrag	43
8. Vedlegg	44
8.1. Figurliste.....	44
8.2. Prøveliste	45
8.3. Dateringsresultater	46

1. Bakgrunn og sammendrag

1.1. Sakens bakgrunn

I forbindelse med reguleringsplan for gang- og sykkelvei langs FV 363, gnr./bnr. 180/1, mfl. i Bamble kommune, gjennomførte Vestfold og Telemark fylkeskommune en arkeologisk registrering i planområdet i perioden 14.06.2021-01.09.2021.

Bakgrunnen for planen er at Vestfold og Telemark fylkeskommune i samarbeid med Bamble kommune ønsker å legge til rette for ny gang- og sykkelvei på to strekninger langs fylkesveg 363 (tidligere E-18) Rugtvedt – Dørdal. Strekningene det gjelder er fra Bamble kirke til gammel avkjøring til Valle og fra Åby til Grindbakken.

Registreringen er gjennomført med funn av automatisk fredede kulturminner.

1.2. Sammendrag

Registreringen ble gjennomført ved maskinell sjakting, overflaterregistrering og prøvestikking. Det ble registrert totalt syv automatisk fredete kulturminnelokaliteter innenfor planområdet, se figur 1-3 under. Lokalitetene er henholdsvis tre dyrkingsflater (ID 281466, 281467, 281468) et bosetning-aktivitetsområde (ID 281484), en bygdeborg (ID 22719), en hulvei (ID 280500-0) og en gravhaug (ID 19903-1).

Dyrkingsflate Grindbakken, ID 281466, består av fem flerfasete dyrkingslag og seks nedgravninger. Dyrkingslag ID 281466-10 er C14-datert til 2940 ± 25 BP / 1224-1048 f.Kr. (bronsealder).

Dyrkingsflate Kjær 1, ID 281467, består av et tofaset dyrkingslag. Dyrkingslag ID 281467-2 er C14-datert til 3815 ± 20 BP / 2296-2198 f.Kr. (yngre steinalder).

Dyrkingsflate Kjær 2, ID 281468, består av et tofaset dyrkingslag og to nedgravninger. Dyrkingslag ID 281468-3 er C14-datert til 2145 ± 15 BP / 205-105 f.Kr. (eldre jernalder).

Bosetning-aktivitetsområde Åbydalen, ID 281484, består av to flerfasete dyrkingslag, ardspar, tre stolpehull og 2 nedgravninger. Lokaliteten er typologisk datert til ard-brukende tid (yngre steinalder-jernalder).

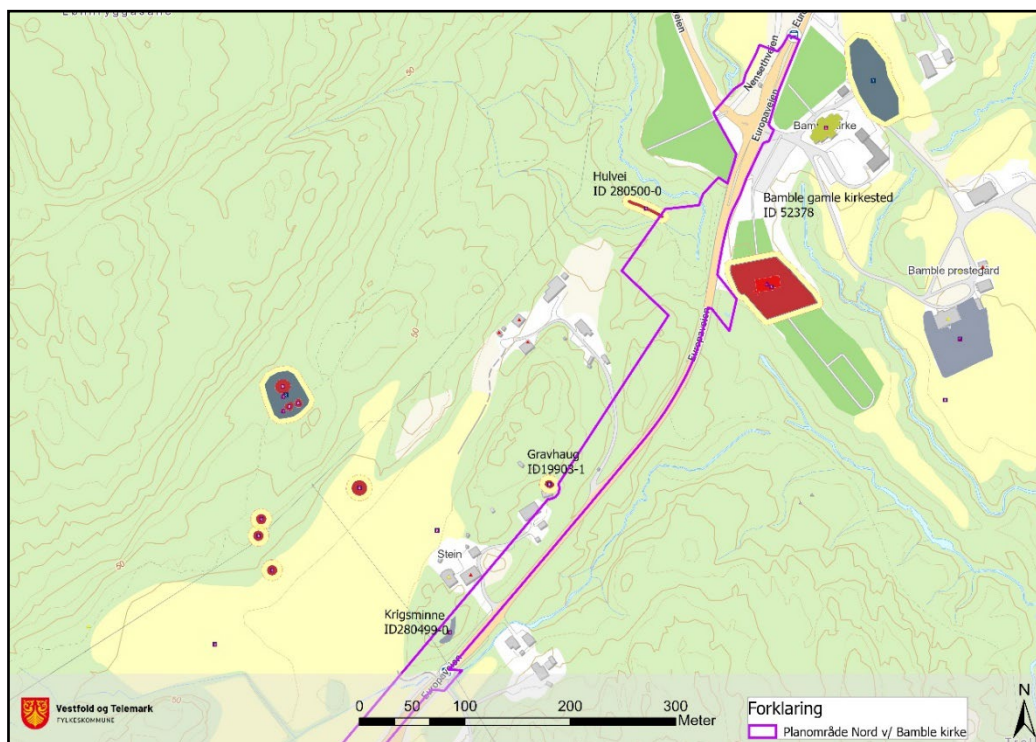
Bygdeborg Storås, ID 22719-1, ble kontrollregistrert. Bygdeborgen lå tidligere utenfor planområdet. Det ble registrert et gammelt veifar i nordøstre del av Storås, ID 22719-2. Som følge av kontrollregistreringen har bygdeborgen fått ny utstrekning og ligger nå innenfor planområdet.

Gravhaug, ID 19903-1, ble kontrollregistrert. Som følge av kontrollregistreringen har gravhaugen fått ny utstrekning. Gravhaugens sikringssone ligger innenfor planområdet.

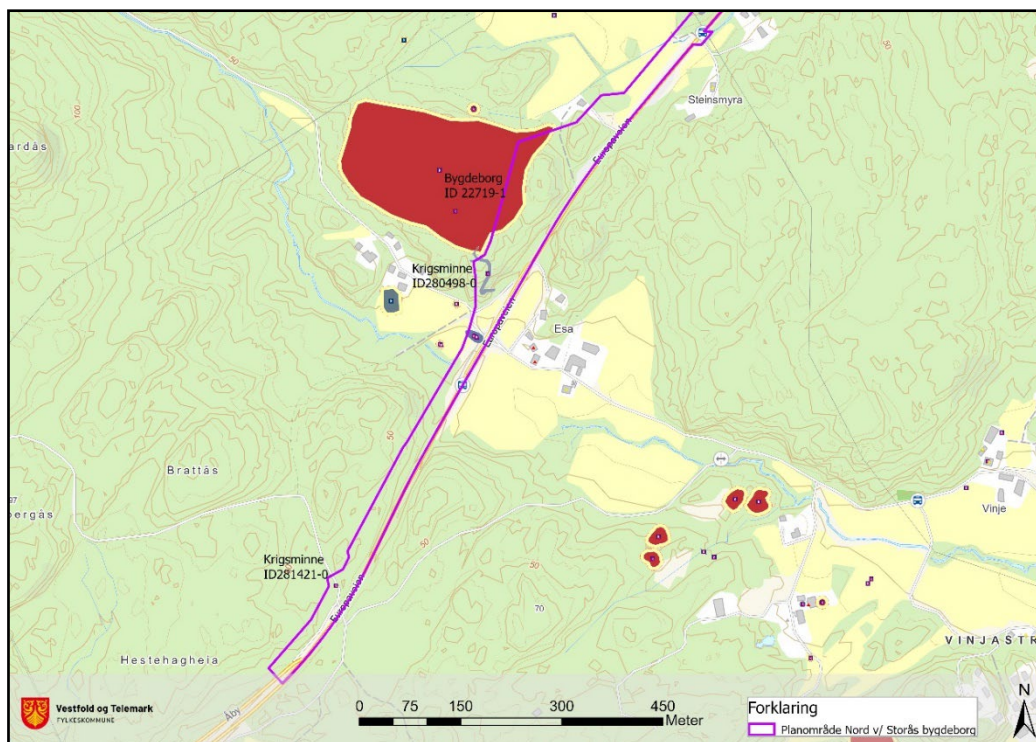
En hulvei i det gamle veifaret mellom Olavskirken og bygdeborgen Storås var tidligere registrert og lagt inn i databasen Kulturminnesok.no. Hulveien ligger innenfor planområdet. Hulveien ble kontrollregistrert og lagt til i kulturminnedatabasen Askeladden med lokalitet-ID 280500-0.

I tillegg er det registrert fem nyere tids kulturminnelokaliteter innenfor planområdet som ikke er automatisk fredete. Det dreier seg om et steingjerde (ID 280496-0), et kvartsbrudd (ID 280497-0), samt tre

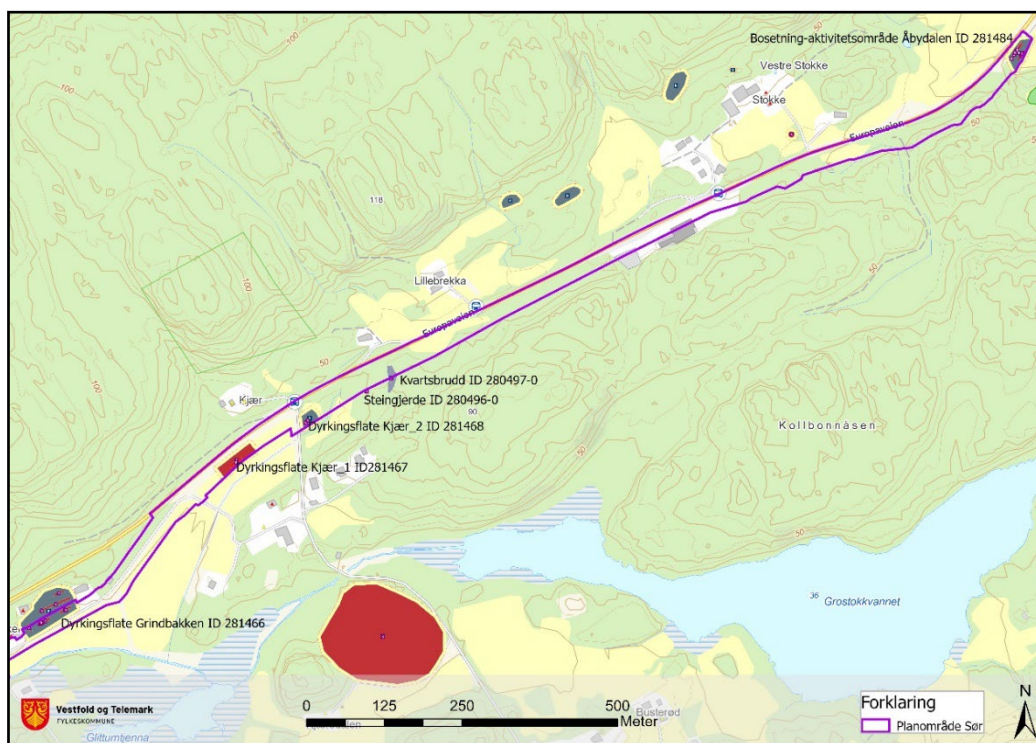
krigsminner i form av et trappeanlegg (ID 280498-0), en maskingeværstilling (ID 280499-0) og en innskrift (ID 281421).

Figur 1. Kulturminner innefor planområdet ved Bamble kirke, nord i planområdet.

Figur 2. Kulturminner innenfor planområdet ved Storås bygdeborg, nord i planområdet.

Figur 3. Kulturminner innenfor planområdet i søndre del av planområdet.

2. Tidsrom og bemanning

Undersøkelsen var budsjettert til 222 timer, fordelt på forarbeid, feltarbeid og etterarbeid. Registreringen ble utført av arkeolog Katrine Fimreite og Brynhildur Baldursdottir i perioden 14.06.2021-01.09.2021. Det ble gjort endringer i planområde til å inkludere område med bygdeborg og veifar, noe som medførte ekstra registreringstid i utmark, høsten 2021.

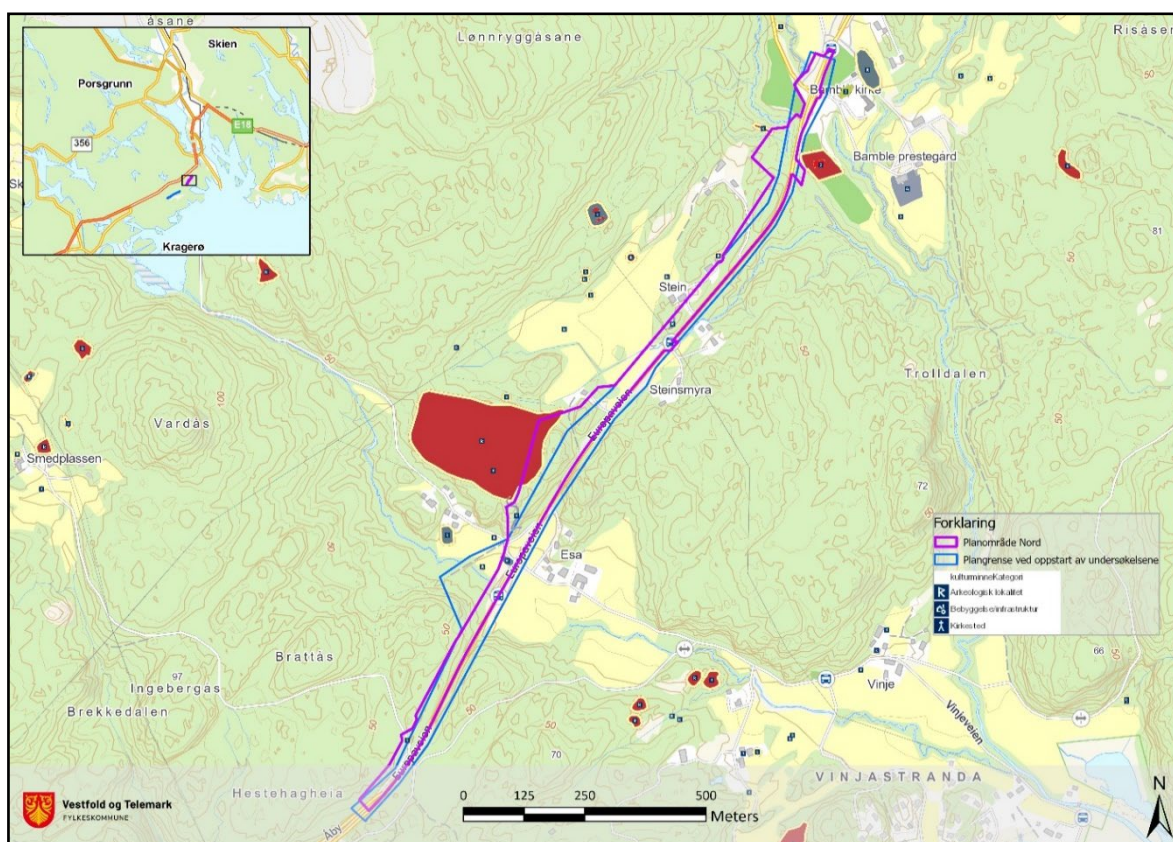
Rapportarbeid ble foretatt av Katrine Fimreite og Brynhildur Baldursdottir 12.08.2021-07.10.2021 og ferdigstilt 10.01.2022. Totalt ble det brukt 262 timeverk/35 dagsverk.

Gravearbeidet ble utført av Geir Olsen fra firmaet Carl C. Fon. Maskin var 14 tonns Hitachi.

3. Området

Planområdet ligger i Bamble kommune, omtrent 14 km sør-sørvest for Porsgrunn sentrum. Planområdet strekker seg langs gamle E-18, i et todelt strekke fra Bamble kirke til nordre Åby (planområde Nord), og fra søndre Åby til Grindbakken (planområde Sør) og omfatter deler av flere eiendommer, se tabell under. Planområdet ble endret under registreringsperioden. Planområdets plassering ved oppstart av undersøkelsene er markert med blått i kartet under, mens gjeldene planområde er markert med lilla, se fig 4 og 5.

GNBN	Gårdsnavn	GNBN	Gårdsnavn
41/1	SKEID	103/1	KJÆR – KJÆR SØNDRE
41/18	BAMBLE PRESTEGÅRD	103/2	KJÆR - GRINDBAKKEN
43/2	ESSE	103/3	KJÆR – KJÆR NORDRE
43/3	ESSE	103/4	KJÆR - SOLBAKKEN
44/1	BREKKE	104/1	BREKKE LILLE
47/2	AABY- MIDT AABY	105/1	STOKKE VESTRE
101/3	VISSESTAD	105/4	STOKKE VESTRE - STOKKEBAKEN
101/12	VISSESTAD - MOEN	180/1	E18/08-BA-001
101/13	VISSESTAD - FJELLSTAD		
101/32	WISSESTAD RENSEANLEGG		

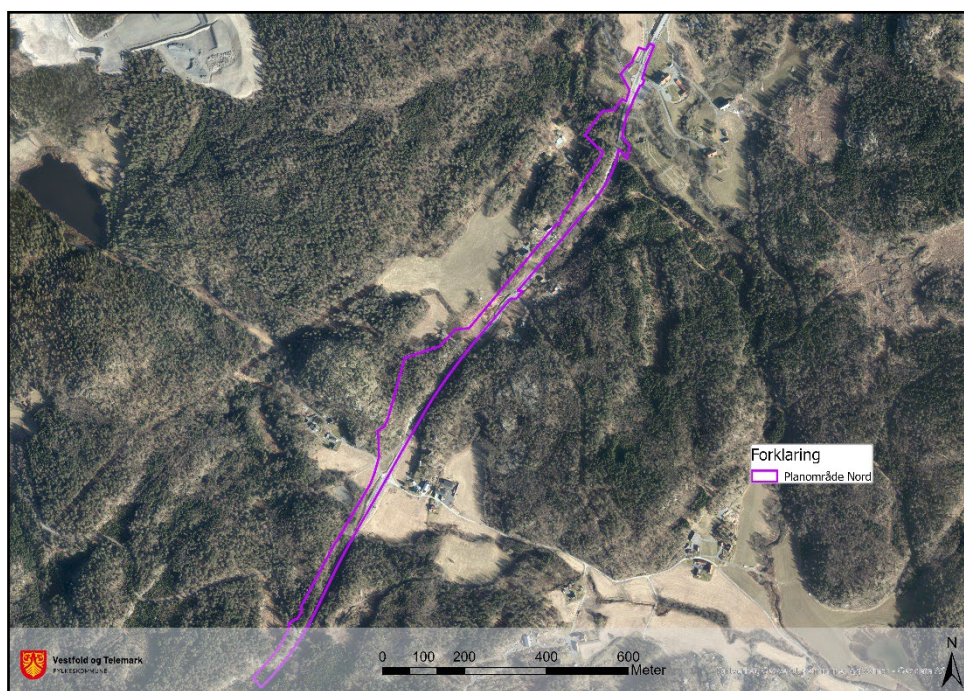

Figur 4. Nordre planområdets plassering i Vestfold og Telemark fylke (lite kart) og i Bamble kommune (stort kart).

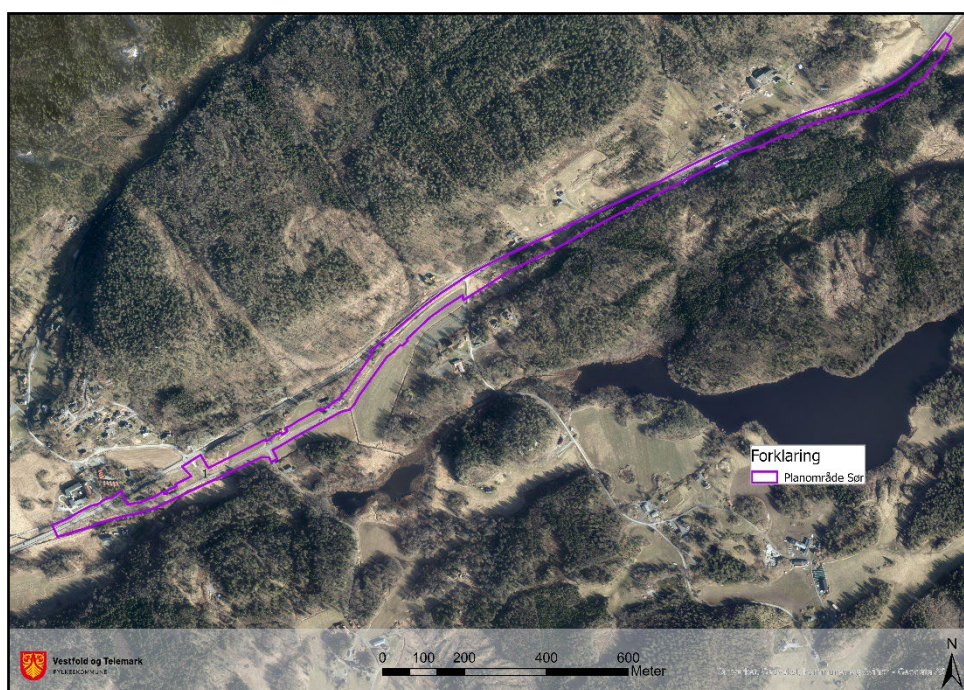

3.1. Terrenget

Planområdet er ca. 167 dekar. Av dette er ca. 12 dekar dyrket mark, oppdyrket med gress på registreringstidspunktet. Ca. 45 dekar er skog og utmark mens mesteparten av arealet er nedbygd med bygningsmasse og veiareal. Området ligger 15-107 meter over havet og terrenget er skogkledd åser med skrående flater med dyrka mark.

Figur 6. Oversiktskart over landskapet i nordre planområde.

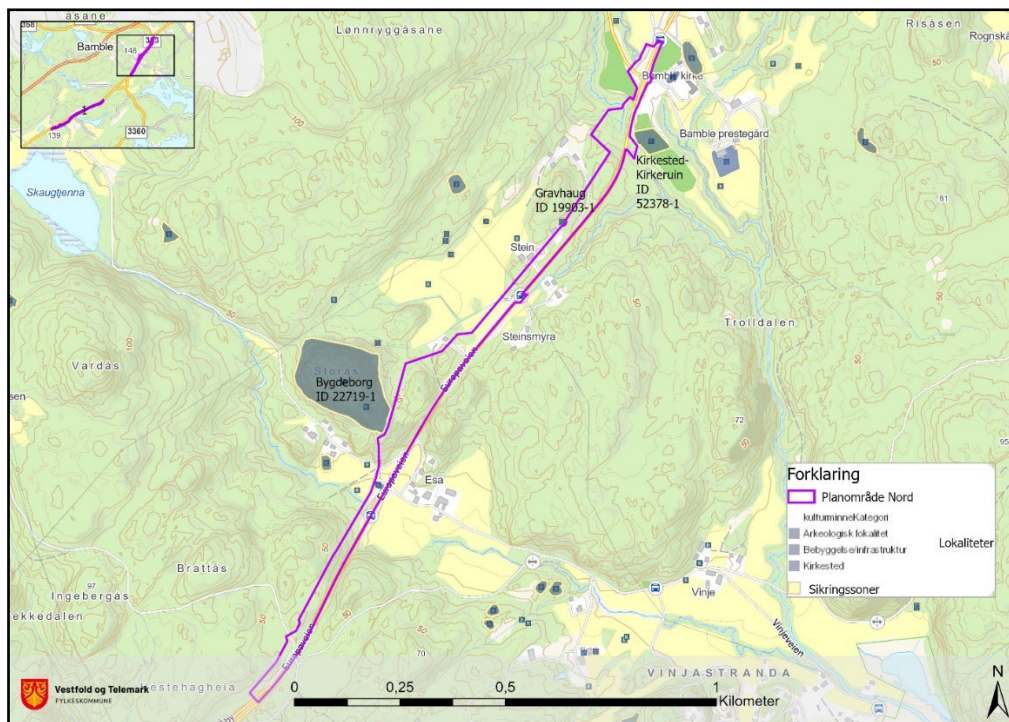
Figur 7. Oversiktskart over terrenget i søndre planområde

3.2. Tidligere registrerte kulturminner

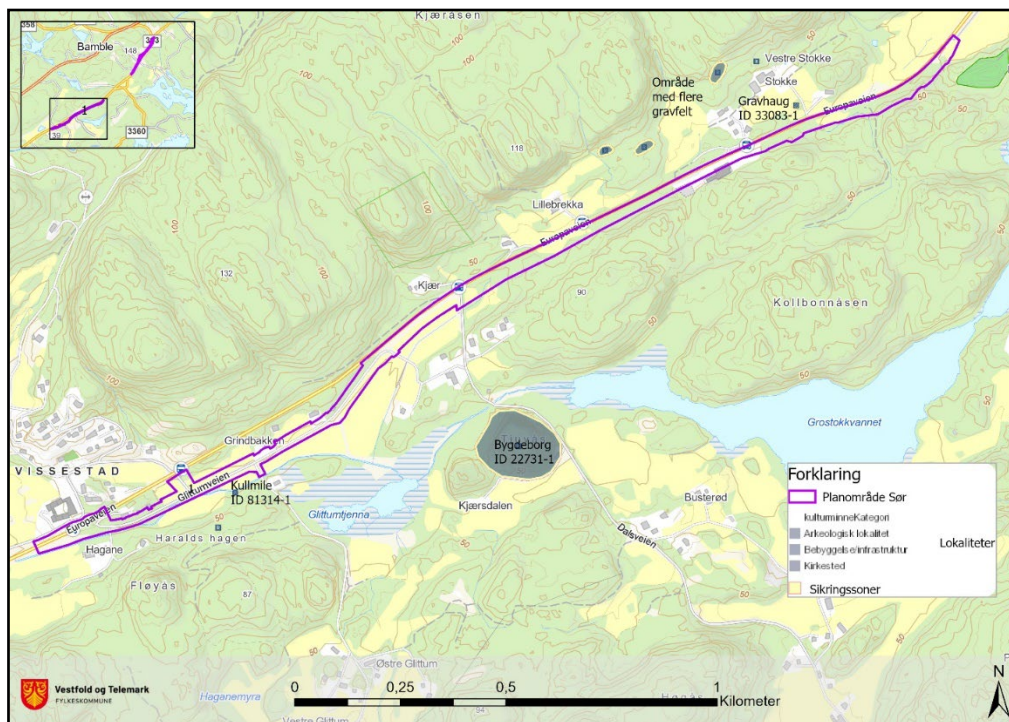
Innenfor planområdet ligger det ingen automatisk fredete kulturminner registrert i kulturminnedatabasen Askeladden. Helt inntil planavgrensningen ligger det flere automatisk fredete kulturminner. Det dreier seg om Bamble kirkested, med kirkeruiner fra middelalderen (ID 52378), bygdeborgen Storås (ID 22719-1) og gravhaug ID (19903-1).

Askeladden-ID	Type	Vernestatus	Beskrivelse – kursiv er direkte kopi fra Askeladden
52378	Kirkested	Automatisk redet	<i>BAMBLE ST. OLAV. Den romanske steinkirken står i dag som ruin. Den har rektangulært skip og smalere, rektangulært kor med et middelaldersk sakristi i stein bygd til på korets nordside. I 1845 ble kirken lagt ned og bygningen benyttet som steinbrudd (Nygaard 1996:1f). Ny kirke sto ferdig i 1845 drøye 100 m nordøst for den gamle kirken. Etter en plan av sogneprest Lammers ble stein til nykirkens grunnmur tatt fra den gamle kirkegårdsmuren, og deretter ble stein fra kirkebygget tatt til gjenoppbygging og utviding av den gamle kirkegårdsmuren (Barland & al. 1945:7f). Det råder noe uklarhet rundt kirkens avslutning mot vest, men muligens har skipet strukket seg lenger enn den synlige avslutningen av i dag og hatt vesttårn. Kirken står på (gnr. 41) Bamble prestegård, hvis opprinnelige navn er Skeidi (NG 59). Kirken ble hele tiden benevnt kirken på Skeidi, på samme måte som prestene kalte seg til Skeidi og sognet ble kalt Skeidi sogn.</i> <i>Ruin av steinkirke fra middelalderen. NF s 208f: "Den opprinnelige kirke (tegn, i Foren. arkiv) paa Skeid, viet 4 Oktober til Olaf, blev forladt i 1845 efter den nye kirkes opførelse, og henstaar nu uden tag som en interessant ruin". Det var planer for gjenoppbygging av kirken i 1940-årene.</i>
ID 22719-1	Bygdeborg	Automatisk fredet	<i>Åsen faller stupbratt av mot S, V og N, i Ø er åspartiet delt av en trang kløft orientert NØ-SV, som utgjør eneste tilgjengelige sted. På NV-siden av kløften, oppe på platået som stiger mot høyeste punkt i NV, sperrer en mur orientert NØ-SV, tilgangen. Midt på er en 1,5m bred åpning. SV for åpningen er muren klartmarkert og bygget av store bruddstein fylt opp med mindre bruddstein og rundkamp på NV-siden, l 5m, br 2m, h 0,5-1m. NØ for åpningen er muren bygget av bruddstein og rundkamp i middels størrelse. Bevakst med lyng, einer og gras. L 7m, br 2-2,5m, h 0,3m. Lengst NØ er muren rast ut, svinger mot Ø. Murens totale l 25m. Kollens platå er ellers knauset og skrint, med vegetasjon i søkkene. Her vokser furu, einer, gras og lyng. Vannkilde er ikke kjent.</i>
19903-1	Gravhaug	Automatisk fredet	<i>Rundhaug. Klart markert, men lite tydelig i terrenget. Bygd av bruddstein og jord. Grop i midten, d 1m, dybde 0,3m, der stein ligger i dagen. D 7m, h 0,8m.</i>

I nærområde finnes flere automatisk fredete kulturminner. Det dreier seg om steinalderlokaliteter, gravminner, bygdeborger, veifar, kullmiler m.m. som vitner om hyppig bruk av området i historisk og forhistorisk tid. Lokaliseringen til de kjente kulturminnene vises i figuren under. For ytterligere informasjon om kulturminner i nærområdet, se www.kulturminnesok.no.

Figur 8. Kart som viser nordre planområdet og kjente kulturminner i nærheten.

Figur 9. Kart som viser søndre planområdet og kjente kulturminner i nærheten.

4. Metodebeskrivelse

Registreringene ble utført ved hjelp av følgende metoder:

4.1. Visuell overflateregistrering

Visuell overflateregistrering benyttes for å påvise kulturminner som er synlige på overflaten. Metoden foregår ved søk gjennom terrenget for å påvise f.eks. gravminner, rydningsrøyser, kullgroper, fangstgroper og strukturer som er menneskeskapte. Jordbor benyttes for å sondere etter for eksempel kull eller steinstrukturer i undergrunnen.

4.2. Prøvestikking

Prøvestikk med spade er en metode som benyttes for å kunne påvise spor etter bosetning og aktivitetsområder i steinbrukende tid; det vil si først og fremst steinalder, men også bronsealder. Man åpner et område på ca. 40 x 40 cm, fjerner torva og graver ned til steril/uberørt grunn. Massene blir såldet i såld med 5 mm maskevidde, helst med bruk av vann, slik at eventuelle funn blir fanget opp. Stikkene graves i områder hvor undergrunn, topografi og eventuelt funnhistorikk tilsier sannsynlighet for bosetning i forhistorien.

Manuell prøvestikking kan også benyttes for å påvise eldre dyrkingslag i områder hvor det av ulike årsaker ikke er umiddelbart aktuelt å bruke gravemaskin, for eksempel i tett skog eller ved antatt gamle seteranlegg i fjellet. Metoden brukes også i forbindelse med undersøkelse av kullgroper, kullmiler, tjæremiler og lignende kulturminner. I disse tilfellene er det først og fremst profilen, massenes karakter og en eventuell kullprøve som gir informasjon om kulturminnet, og det er derfor ikke nødvendig å sålde massene.

4.3. Maskinell sjakting

I dyrket mark vil spor etter forhistorisk bosetning og graver ofte være bevart i undergrunnen under matjordlaget. Maskinell sjakting innebærer derfor at matjordlaget fjernes med gravemaskin slik at undergrunnen avdekkes. Vanligvis graves det 3–4 m brede sjakter, typisk med en avstand på 10–20 meter.

Spor etter tidligere aktivitet vil avtegne seg som fyllskifter, det vil si nedgravninger som er fylt med masse som skiller seg fra den naturlige undergrunnen. De vanligste funngruppene er bosetningsspor fra jernalder og bronsealder, som f.eks. stolpehull og vegg-grøfter etter huskonstruksjoner, ulike typer nedgravninger som graver, kokegroper og ildsteder, ardspar etter tidlig pløying, eller rester av kulturlag. Det blir også ofte funnet gjenstander, som f.eks. keramikkskår fra ødelagte kar.

Hvis det er usikkerhet om tolkningen av et fyllskifte, kan det graves et snitt gjennom den slik at det er mulig å studere nedgravningens profil. På denne måten er det enklere å se om fyllskiftet er spor etter en nedgravning til en stolpe, en kokegrop eller rett og slett etter en rot som er dratt opp.

4.4. Innmåling og dokumentasjon

Innmåling av sjakter, prøvestikk og kulturminner ble gjort med Trimble antenne og ArcGis Field Maps programvare.

Alle kulturminner og sjakter ble beskrevet og fotografert. Eventuelle snittede strukturer ble dokumentert i plan og profil ved tegning og foto, og det ble tatt ut 15 kullprøver, hvorav 3 ble sendt til C14-datering (se vedlegg 8.2 Prøveliste).

4.5. Datering

Det finnes ulike metoder for å aldersbestemme et kulturminne: typologisk datering, C14-datering og strandlinjedatering. Alderen bestemmes gjerne til en hovedperiode med underperiode. Tabellen under viser periodeinndelingen vi bruker i Øst-Norge. Dateringsmetoder som er relevante for denne undersøkelsen forklares nærmere etter tabellen.

Tabell 1. Periodeinndeling i Øst-Norge, basert på oversikt etter Reitan og Persson (red.) 2014¹.

Hovedperiode	Underperiode	Fase / forkortelse	Årstall (kalibrert alder)
Mesolitikum (eldre steinalder)	Tidligmesolitikum	Fase 1 / Fosnafasen	9500 – 8300 f. Kr.
	Mellommesolitikum	Fase 2 / Tørkopfasen	8300 – 6350 f. Kr.
	Senmesolitikum	Fase 3 / Nøstvedtfasen	6350 – 4650 f. Kr.
		Fase 4 / Kjeøyfasen	4650 – 3800 f. Kr.
Neolitikum (yngre steinalder)	Tidligneolitium	TN	3800 – 3300 f. Kr.
	Mellomneolitikum A	MNA	3300-2700 f. Kr.
	Mellomneolitikum B	MNB	2700-2300 f. Kr.
	Senneolitikum	SN	2300-1700 f. Kr.
Bronsealder	Eldre bronsealder	EBA	1700-1100 f. Kr.
	Yngre bronsealder	YBA	1100-500 f. Kr.
Eldre jernalder	Førromersk jernalder	FRJA	500 f. Kr – 0 Kr.f.
	Romertid	RT	0 Kr. f – 400 e. Kr.
	Folkevandringstid	FVT	400 – 550 e. Kr.
Yngre jernalder	Merovingertid	MT	550 – 800 e. Kr.
	Vikingtid	VT	800 – 1030 e. Kr.
Middelalder	-	MA	1030 – 1537 e. Kr.

4.5.1. Typologisk datering

Typologi er, innenfor arkeologien, en metode for relativ datering av arkeologiske funn. Metoden går ut på å ordne funn i rekkefølge basert på materiale, form eller andre attributter. Denne måten å datere gjenstander på er basert på prinsippet om at gjenstander fra en gitt periode på et gitt sted har gjenkjennelige og bestemte attributter; at de er typiske for kulturen eller samfunnet som produserte dem. Et annet viktig prinsipp er at stilarter forandrer seg gradvis over tid. Dette vil si at gjenstander som er produsert samtidig vil være like, mens gjenstander som er produsert med mange århundrers mellomrom vil være ulike. Slik kan man sortere funn etter hvor like de er, og på denne måten bygge opp en relativ kronologi for et område.

¹ Reitan og Persson (red.) 2014: *Vestfoldbaneprosjektet. Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med ny jernbane mellom Larvik og Porsgrunn. Bind 2. Seinmesolittiske, neolittiske og yngre lokaliteter i Vestfold og Telemark*, side 14. Portal forlag og Kulturhistorisk Museum, Arkeologisk seksjon.

4.5.2. C14-datering

I en del tilfeller er det nødvendig å datere mer nøyaktig. Dette gjøres oftest ved hjelp av radiokarbondatering (C14-datering); det vil si naturvitenskapelige analyser av kullprøver som er tatt ut under feltarbeidet. Metoden bygger på det radioaktive ^{14}C karbonet som finnes i levende organisk materiale. Så lenge dyr og planter lever opprettholdes det et stabilt nivå av ^{14}C , men når disse dør avtar mengden med en halveringstid på ca. 5700 år. Ved å måle restinnholdet av ^{14}C er det derfor mulig å beregne alderen på bein, kull og annet organisk materiale.

5. Undersøkelsen

Med bakgrunn i topografi i området samt kjente kulturminner i nærområdet var det vurdert å være potensiale for funn av menneskelig aktivitet fra steinalder til nyere tid.

5.1. Gjennomføring

Undersøkelsen i felt ble gjort i juni-september 2021. Arkeolog Katrine Fimreite gjennomførte undersøkelsene i utmark. Brynhildur Baldursdottir gjennomførte undersøkelsene i dyrka mark med sjakting.

Planområdet fikk ny utstrekning i starten av juli 2021 som medførte endringer i undersøkelsesområdet for både sjakting og utmarksregistreringene.

Ettersom det ble endringer i planområdet etter at undersøkelsene hadde startet ble det sjaktet i et større område ved Grindbakken i søndre planområde. Det ble også gjort supplerende utmarksregistreringer i planområdet august og september 2021 i forbindelse med endret plangrense.

Trude Aga Brun fra Kulturarv, Bodil Odberg fra Team utbygging øst og ingeniørgeolog Audun Langelid var på befaring sammen med Katrine Fimreite i planområdet ved bygdeborgen Storås 30.08.2021.

5.1.1. Overflateregistrering

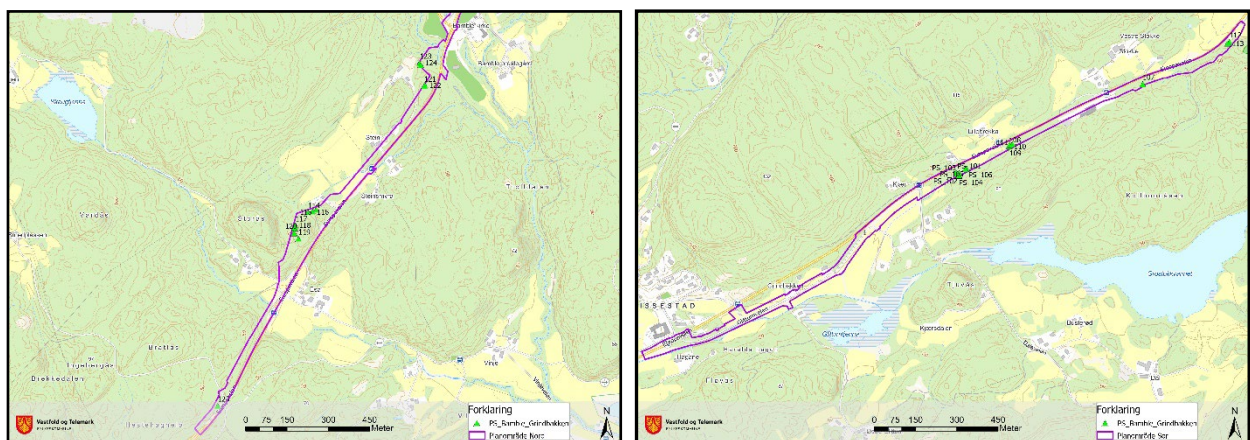
Hele planområdet ble overflatebefart.

3 automatisk fredet kulturminne i form av en bygdeborg, en gravhaug og en hulvei ble kontrollregistrert. De automatisk fredete kulturminnene beskrives nærmere i kapittel 6.1.5-7

Det ble påvist 5 nyere tids kulturminner med overflateregistrering innenfor planområdet. Det dreier seg om 3 krigsminner, 1 steingjerde og 1 kvartsbrudd. Disse beskrives i kapittel 6.2.

5.1.2. Prøvestikking

Totalt ble det gravd 25 prøvestikk (fig.8), alle var negative.

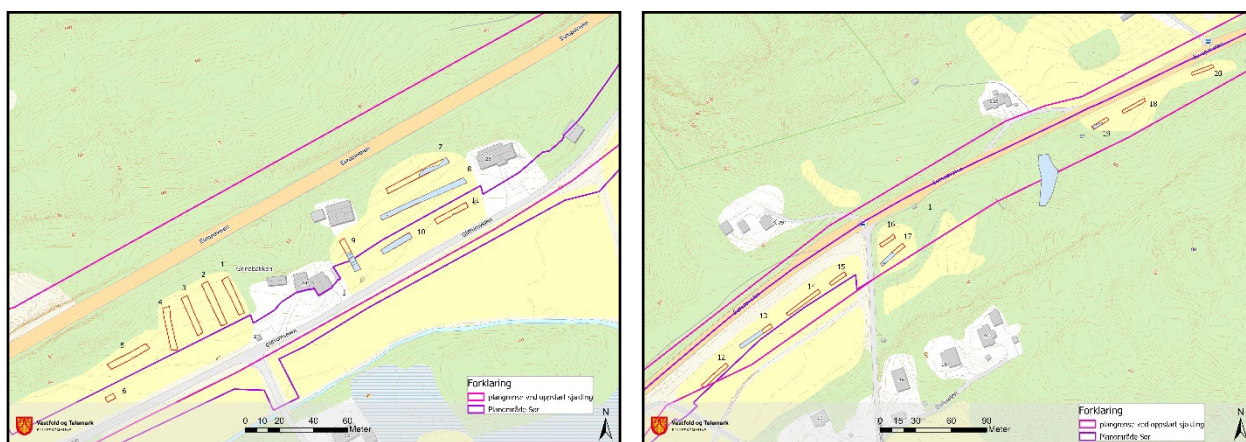
Figur 10. Kartet viser prøvestikkens plassering i nordre planområdet (T.v.), og søndre planområde (T.h.).

5.1.3. Maskinell sjakting

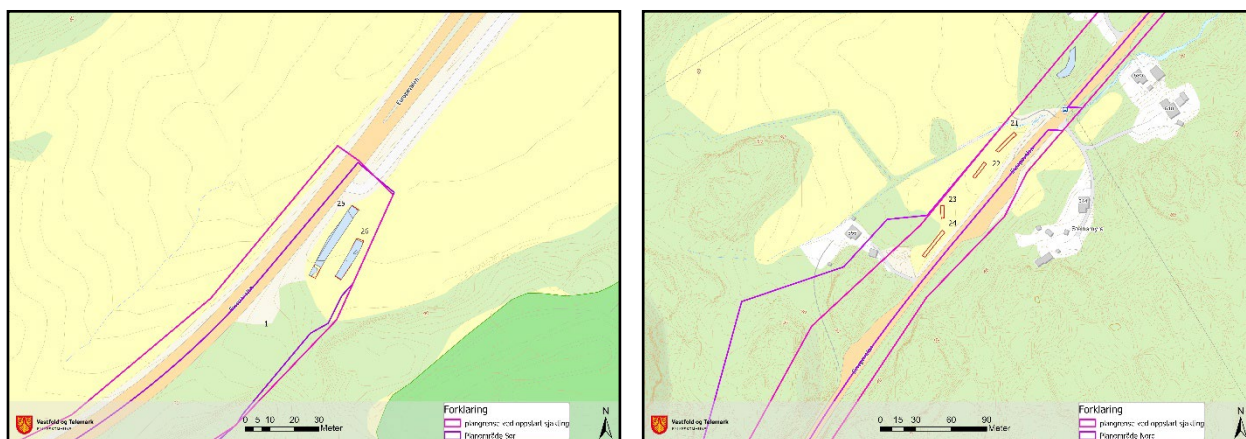
I alt ble det gravd 26 sjakter. Av disse var 9 sjakter (sjakt 7, 8, 9, 10, 11, 13, 17, 25 og 26) funnførende. I de 9 funnførende sjaktene ble det påvist 4 nye automatisk fredet kulturminnelokaliteter i form av tre dyrkingsflater ID 281466, 281467, 281468 og ett bosetning-aktivitetsområde ID 281484. Kulturminnelokalitetene beskrives nærmere i kapittel 6.1.1 - 6.1.4.

Sjaktene var i hovedsak 3-4 m brede, mellom 17-114 m lange og matjordlaget som ble fjernet var 20-100 cm tykt. Enkelte steder var det tykke myrslag, men i hovedsak var matjordlaget lettdrenert sandjord. Undergrunnen i området var i hovedsak blanding av leire/silt. Arealet som ble åpnet utgjør til sammen 1972 m². Sjaktene ble gjenfylt etter registreringer.

Sjaktenes plassering vises i figur 11 og 12, under.

Figur 11. Sjakter ved Grindbakken (T.v.) og ved Kjær (T.h.). Funn (strukturer og dyrkingslag) i sjaktene er markert med blått.

Figur 12. Sjakter ved Åbydalen (T.v.) og ved Steinsmyra (T.h.). Funn (strukturer og dyrkingslag) i sjaktene er markert med blått.

6. Resultater og tolkninger

6.1. Automatisk fredete kulturminner

Det ble registrert totalt syv automatisk fredete kulturminnelokaliteter innenfor planområdet. Lokalitetene er henholdsvis tre dyrkingsflater (ID 281466, 281467, 281468) et bosetning-aktivitetsområde (ID 281484), en bygdeborg (ID 22719), en hulvei (ID 280500-0) og en gravhaug (ID 19903-1).

Dyrkingsflate Grindbakken, ID 281466, består av fem flerfasete dyrkingslag og seks nedgravninger. Dyrkingslag ID 281466-10 er C14-datert til 2940 ± 25 BP / 1224-1048 f.Kr. (bronsealder). Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.1.

Dyrkingsflate Kjær 1, ID 281467, består av et tofaset dyrkingslag. Dyrkingslag 281467-2 er C14-datert til 3815 ± 20 BP / 2296-2198 f.Kr. (yngre steinalder). Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.2.

Dyrkingsflate Kjær 2, ID 281468, består av et tofaset dyrkingslag og to nedgravninger. Dyrkingslag ID 281468-3 er C14-datert til 2145 ± 15 BP / 205-105 f.Kr. (eldre jernalder). Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.3.

Bosetning-aktivitetsområde Åbydalen, ID 281484, består av to flerfasete dyrkingslag, ards spor, tre stolpehull og 2 nedgravninger. Lokaliteten er typologisk datert til ard-brukende tid (yngre steinalder-jernalder). Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.4.

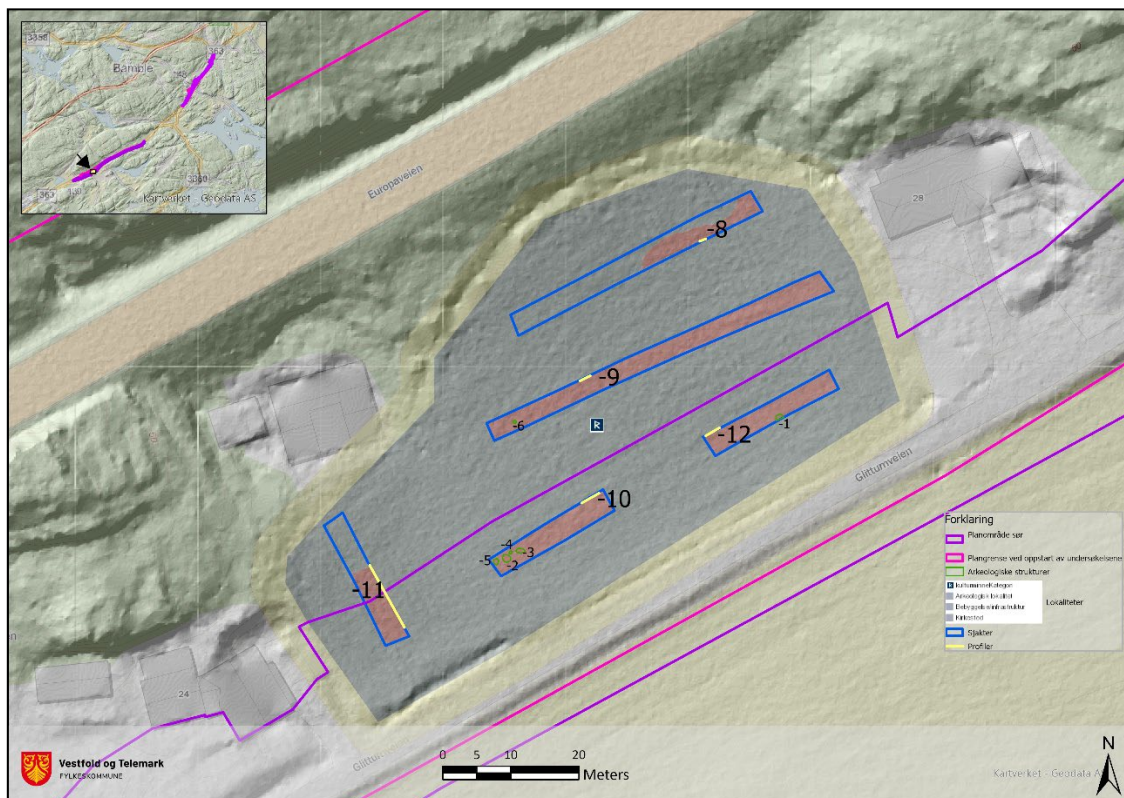
Bygdeborg ID 22719-1 ble kontrollregistrert. Bygdeborgen lå tidligere utenfor planområdet. Det ble registrert et gammelt veifar, ID 22719-2, i nordøstre del av Storås. Som følge av kontrollregistreringen har bygdeborgen fått ny utstrekning og ligger nå innenfor planområdet. Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.5.

En hulvei i det gamle veifaret mellom Olavskirken og bygdeborgen Storås var tidligere registrert og lagt inn i databasen Kulturminnesok.no. Hulveien ble kontrollregistrert og lagt til i kulturminnedatabasen Askeladden med lokalitet-ID 280500-0. Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.6.

Gravhaug ID 19903-1 ble kontrollregistrert. Som følge av kontrollregistreringen har gravhaugen fått ny utstrekning. Gravhaugens sikringssone ligger innenfor planområdet. Lokaliteten beskrives nærmere i kap. 6.1.7.

6.1.1. ID 281466 – Dyrkingsflate - Grindbakken

Lokaliteten ble påvist ved maskinell sjakting. Dyrkingsflaten består av fem flerfasete dyrkingslag og seks nedgravninger. Dyrkingslag ID 281466-10 er C14-datert til 1224-1048 f.Kr. (bronsealder). (yngre bronsealder). Lokaliteten ligger på en sørøstvendt flate som skrår svakt ned mot sørøst. Den er avgrenset topografisk i alle retninger. Endringer i utstrekning av reguleringsplangrense medførte at deler av lokaliteten ligger utenfor tiltaket, se fig 13, under.

Figur 13. Oversiktskart over Dyrkingsflate - Grindbakken ID 281466.

Enkeltminne -1 Nedgravning, eller rester etter dyrkingslag bestående av mørk brun siltholdig sand med organiske flekker og kullflekker. En stein er synlig i overflaten.

Figur 14. Negravning ID 281466-1. Sett mot SSØ. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -2 Nedgravning. Fyll er mørkebrun siltholdig sand med mørkere kullkonsentrasjoner og noen spetter av rødbrun undergrunn. I plan er to mindre stein synlig på overflaten.

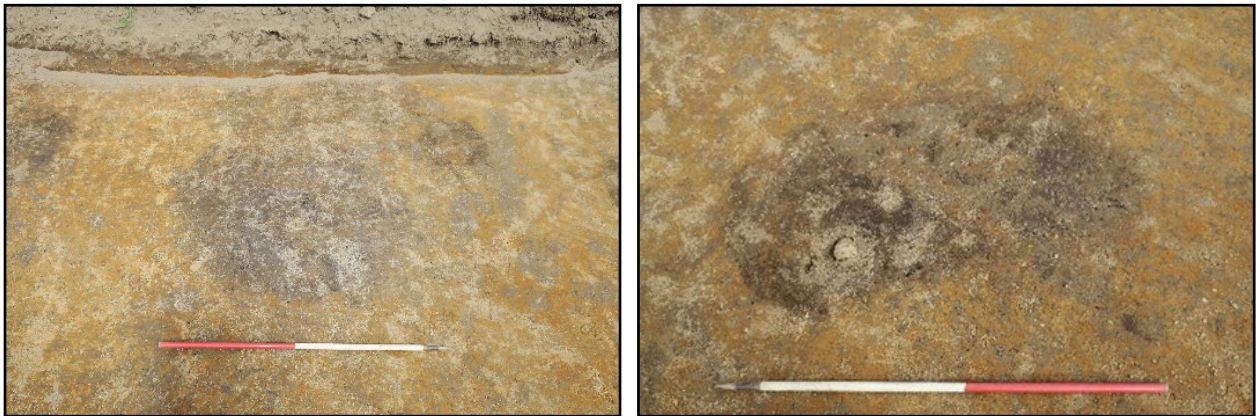
Enkeltminne -3 Nedgravning. Fyll er mørkebrun siltholdig sand med inklusjoner av kullbiter blandet med rødbrun leire fra undergrunn. I plan er en stein synlig i vestlige del. Ytterkantene i nedgravningen er noe diffuse.

Enkeltminne -4 Nedgravning. Fyll er mørkebrun siltholdig sand med en god del kullbiter. Nedgravningen er rund i plan og har tydelige avgrensinger mot undergrunnen

Enkeltminne -5 Nedgravning. Fyll er mørkebrun siltholdig sand med inklusjoner av kullbiter blandet med rødbrun leire fra undergrunn. En stein synlig på overflaten, ca. 8 cm. Nedgravningen har tydelige avgrensninger mot undergrunn

Figur 15. Oversiktsbilde av enkeltminner -2, -3, -4 og -5.

Figur 16. T.v.: Nedgravning ID 281466-2. Nedgravning ID 281466-4 ses til høyre over struktur 281466-2. Sett mot NNV. T.h.: Nedgravning ID 281466-3. Sett mot NØ. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -6 Nedgravning. Fyll er mørkebrun siltholdig sand med en god del kullbiter. Fyllet har brunoransje flekker omtrent midt i strukturen. Strukturen har noe diffus ytterkant. Det er steiner i undergrunnen like ved.

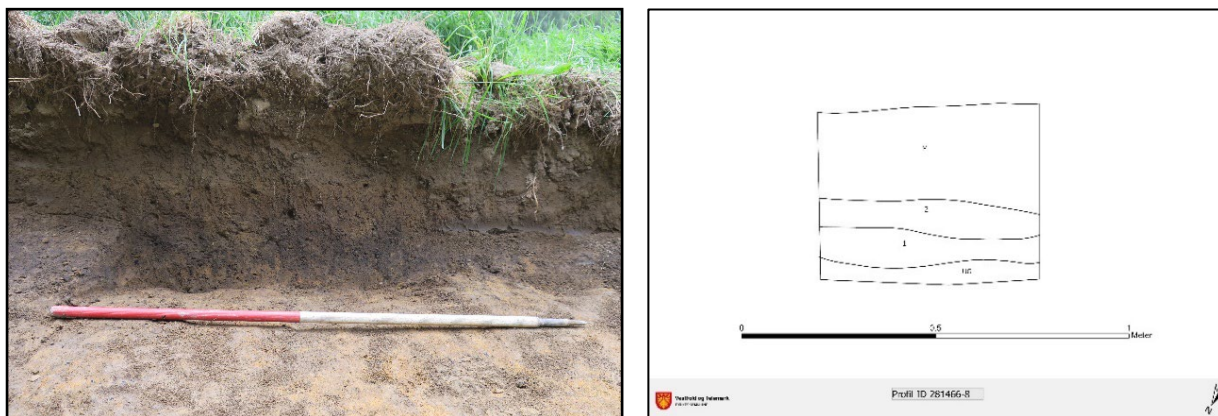
Figur 17. Nedgravning ID 281466-6. Sett mot NV. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -8 Tofaset dyrkingslag påvist i østre del av sjakt 7. Dyrkingslaget er dokumentert i profil.

Matjord er 35-40 cm og undergrunn er lys brun siltholdig leire.

Fase 1 er mørkebrunt siltholdig leirelag med en del kullbiter. Noen lysere flekker fra undergrunn. Laget er ca. 10 cm tykt.

Fase 2 er mid-brunt siltholdig leirelag med noen mørkere kullspetter. Laget er 12 cm tykt.

Figur 18. Dyrkingslag ID 281466-8 i sørlige sjakteprofil i sjakt 7. Sett mot SØ. Foto : B.Baldursdottir. Illustrasjon: K. Fimreite.

Enkeltminne -9 Dyrkingslag. Matjord er 55 cm og undergrunn er lys gulbrun siltholdig leire med noen få steiner på størrelse ca. 5-10 cm.

Fase 1 er mørk gråbrun siltholdig leire med tydelige kullflekker og spetter av undergrunnen.

Fase 2 er mid-brun siltholdig leire med en del kullbiter.

Figur 19. Tv.: Tofaset dyrkingslag ID 281466-9 i nordre sjaktvegg i sjakt 8. Sett mot N. Foto og Illustrasjon: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -10 dyrkningsflate i 5 forskjellige faser. Matjorden over er leirholdig og 30 cm tykt. Undergrunnen er rødbrun leirholdig silt.

Fase 1 er mørkegrått siltholdig leirelag med rødbrune spetter fra undergrunn. Laget er mineralrikt og inneholder en god del kullbiter. Laget måler 126 cm i profil A og er 2,5-8 cm tykk.

Fase 2 er svartbrunt siltholdig leirelag med noen lysere leirespetter, samt noen rustrøde siltspetter. Laget inneholder en god del kullbiter. Laget måler 80 cm langt i profil A og er 8-12 cm tykt. Prøve P#104 er samlet fra laget og sendt inn til datering med resultatene 1224-1048 f.Kr. (bronsealder).

Fase 3 er gråbrunt siltholdig leirelag med rustrøde spetter. Laget inneholder en del kullbiter i varierende størrelse. Laget ligger delvis over fase 1 og over undergrunn. Laget er ujevnt i bunn og avslutter brått mot Ø men fortsetter mot VSV. Laget er 3-12 cm tykt.

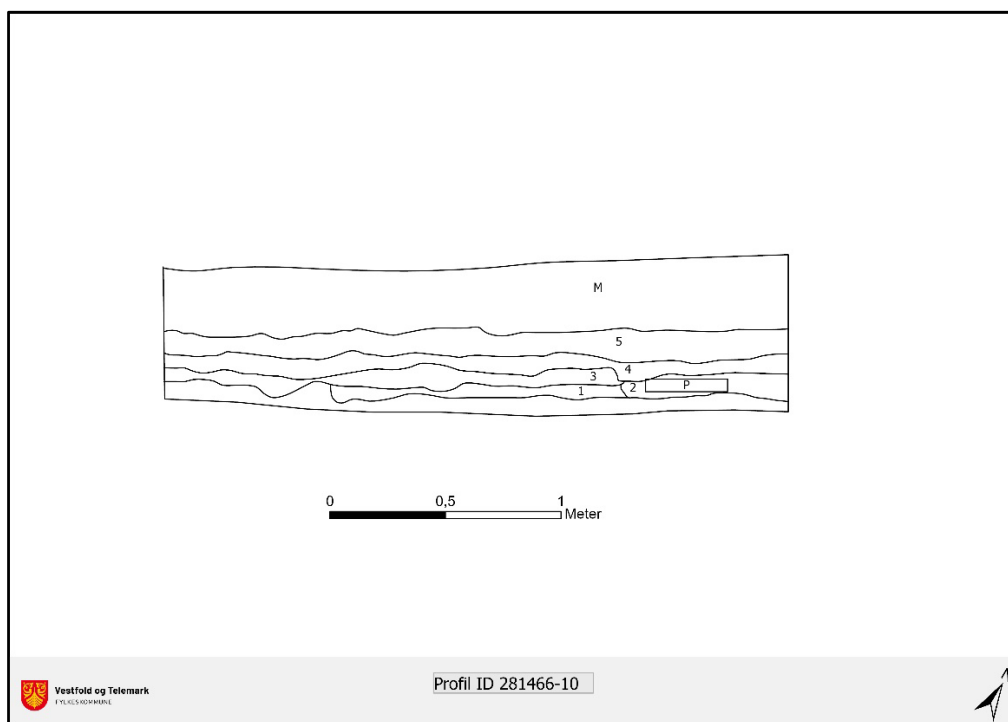
Fase 4 er gråbrunt siltholdig leirelag, noe lysere en fase 3. Laget har en ujevn bunnlinje og en del rustrøde spetter og kullbiter. En stein (3 x 8 cm stor) synlig i profilen. Laget er 3-8 cm tykt.

Fase 5 er lyse gråbrunt siltholdig lag med rustrøde spetter. To steiner i profilen. Laget inneholder en del små kullbiter. Laget er 6-12 cm tykt.

I vest siden av denne sjakten ble det undersøkt profil B. Denne profilen viser bare en fase. Under dette laget ligger det fire nedgravninger (enkeltminne - 3, -4, -5 og -6).

Figur 20. Profil av dyrkingslag ID 281466-10. sett mot NV. Foto: B. Baldursdottir.

Figur 21. Profil av dyrkingslag ID 281466-10. sett mot NV. Illustrasjon: K. Fimreite.

Enkeltminne -11

Enkeltminne -11 består av fire åkerterrasser med flere dyrkningsfaser, to åkerrein og et mulig åkerhakk. Sjakten (9) er tatt NNV-SSØ i et terreng som skråner svakt ned mot SØ. Matjord er leirholdig og 30 cm dyp. Undergrunn er rødbrun siltholdig leire. Midt i sjakten er det en nyere tids steindrenering.

Dyrkingslagene er synlige i Ø profilen av sjakten. På grunn av forstyrrelser i forbindelse med steindreneringen var det vanskelig å se om alle fasene ligger over hele sjakten. Tolkningen av profilen tyder på at vi ser her kortsidene av dyrkningsflater som har ligget på NØ-SV vendte terrasser. Noen av disse har små åkerreiner. Hver åkerterrasse ser ut til å ha flere faser.

Øverste terrassen A, lengst mot NV, har to faser. Nedre fasen inneholder mer kull og silt fra undergrunn. Dette laget er mørke brunsvart og siltholdig. Øvre fasen er noe brunere og inneholder ikke like mye kull. Laget inneholder noen få mindre steiner. Øvre fasen ser ikke ut til å strekke seg like langt mot SØ som nedre laget. Nedre laget har en liten åkerrein på SØ siden.

Neste terrasse B, ligger SØ for A. På omtrentlig samme høyde som åkerreinen til nedre laget på åkerterrasse A. Her er øvre og nedre grensen til dyrkingslaget noe diffust, men er tolket som tofaset men, med en liten åkerrein på SØ siden. Øvre lag er noe lysere enn nedre laget og inneholder noe mindre kullbiter, men er mer spekket med rustbrune flekker. Begge lagene er tydelig i åkerreinen.

Terrasse C ligger SØ for B. Her er det igjen tofaser med veldig utydelige grenser. Nedre laget er noe mørkere enn det øvre. Begge lagene har noen få inklusjoner av kullbiter. Øvre laget har litt rødligere farge enn det nedre laget, som er mer brunt. Lagene i SØ enden ser ut til å ha vært påvirket av vann, mulig en flom hendelse.

Terrasse D ligger lengst mot SØ med et mulig åkerhakk i NV ende av laget. Her er det et ganske tykt enfaset dyrkingslag. Laget er siltholdig leire, ganske homogent mid-brunt og med noen få inklusjoner av små kullbiter. Laget fortsetter videre mot SØ.

Figur 22. Fotogrammetri av Ø-profil i sjakt 9 med fire forskjellige åkerterrasser med flere dyrkningsfaser. Bildet er tatt mot ØNØ. Foto og Illustrasjon: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -12

Flerfaset dyrkingslag. Bilde på figur 23 viser profil C, i vestre del av sjakt 11. Matjord er silt og leireholdig, undergrunn er gråbrun siltholdig leire.

Fase 1 er mørkegrått siltholdig leirelag med mørkere flekker og konsentrasjoner av kull. Mineralrikt.

Fase 2 er siltholdig leirelag med noen veldig små kullbiter. Mineralrikt.

Fase 3 er mørk brunsvart humus og siltholdig leire med rødbrune treverkstriper/eller humus. Inneholder også noe trekull. Dette laget er tolket som en flomhendelse.

Fase 4 er tynn stripe med lysegrå leire ganske homogent. Laget er tolket som flom eller ras hendelse.

Fase 5 er mørkegrått siltholdig leirelag med noen mørkebrune humusholdige flekker. Noen steder blir laget gråere, andre steder mørkere. Laget har inklusjoner av kullholdig sand.

Fase 6 er brungrått lag med noen mørkebrune flekker råttent tre. Laget har inklusjoner av noen kullflekker og noen lysere leireflekker.

Fase 7 er lys brungrått siltholdig leirelag med en del små leirflekker og spetter med lyse og mørkere flekker.

Fase 8 er lysegrått siltholdig leirelag med kullbiter og noen mørkere brune flekker.

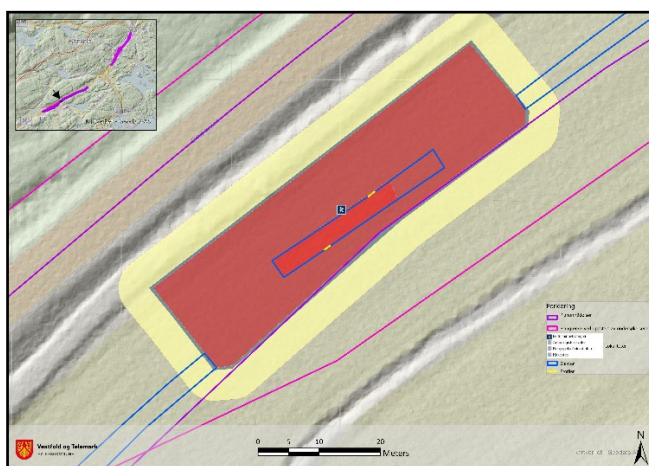

Figur 23. Dyrkingslag ID 281466-12 i profil. Sett mot NV. Foto og Illustrasjon: Brynhildur Baldursdottir.

6.1.2. ID 281467- Dyrkingsflate – Kjær 1

Lokaliteten ble påvist ved maskinell sjakting og består av dyrkingsflate med tofasert dyrkingslag. Kullprøven ble hentet fra nederste dyrkingslag, fase 1 i sjakt 13, Dyrkingslaget er C-14 datert til 3815 ± 20 BP / 2296-2198 f.Kr. (yngre steinalder). Flaten er avgrenset topografisk og med negative sjakter.

Enkeltminne 1 Dyrkingsflaten ligger 40 meter over dagens havnivå på en flate i et 1-2 km bredt NV-SØ-gående dalføre med åser i nord og i sør. Dalføret skrår slakt ned mot Glittumtjenna i SV. Det renner en bekk ned mot Glittumtjenna like sør for lokaliteten.

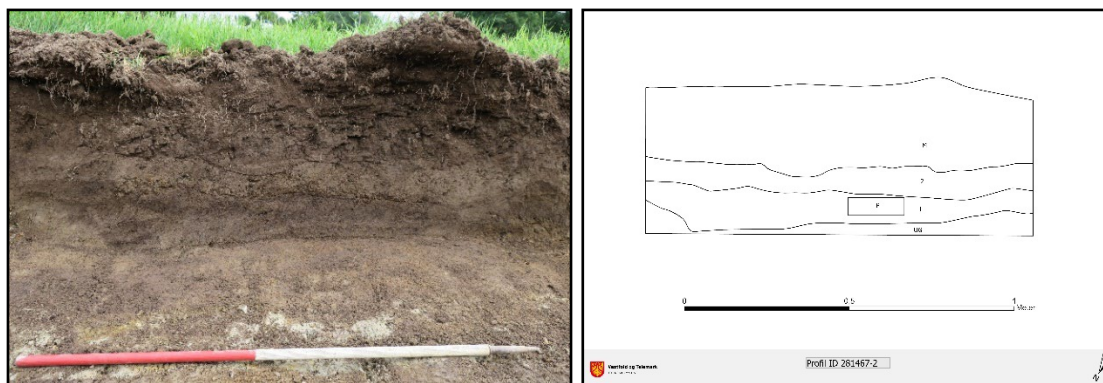
Figur 24. Kart som viser lokalitet ID 281467.

Enkeltminne -2 Tofaset dyrkingslag påvist i sjakt.

Matjord er 35 cm og undergrunn er gulbrun siltholdig leire.

Fase 1 er 4-17 cm mørkebrun siltholdig leire med mørkebrune flekker av kull og organisk materiale. Dyrkingslaget er C-14 datert til 3815 ± 20 BP (yngre steinalder).

fase 2 er mellom 8-9 cm tykt lysebrun siltholdig leire med noen kulflekker og rødbrune organiske flekker.

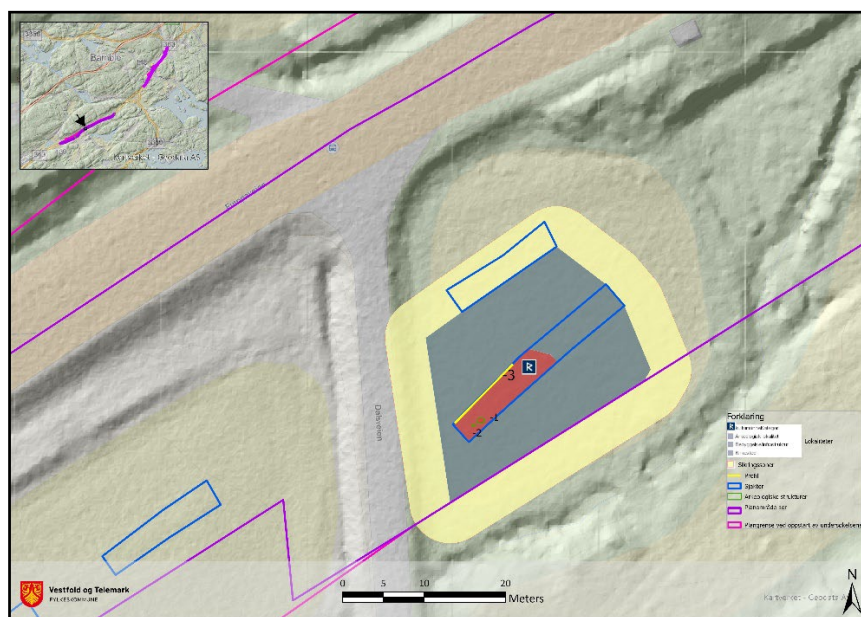

Figur 25. Profil i søndre sjaktevegg med tofaset dyrkingslag i vestre del av dyrkingsflaten. Her var fase 1, underst, 17 cm tykt og fase 2, 8-9 cm tykt. Sett mot S. Foto: B. Baldursdottir. Illustrasjon: K. Fimreite.

6.1.3. ID 281468 – Dyrkingsflate – Kjær 2

Lokalitet påvist ved maskinell sjakting og består av et tofaset dyrkingslag og to nedgravninger under dyrkingslaget. Kullprøven er samlet inn fra dyrkingslag, fase 1. Dyrkingslaget er C-14 datert til 2145 ± 15 BP / 205-105 f.Kr. (eldre jernalder).

Dyrkingsflaten ligger 42 meter over dagens havnivå på en flate i et 1-2 km bredt NV-SØ-gående dalføre med åser i nord og i sør. Dalføret skrår slakt ned mot Glittumtjenna i SV. Selve dyrkingsflaten skrår slakt ned mot SV. Sør for lokaliteten renner en bekk ned mot Glittumtjenna.

Figur 26. Kart som viser lokalitet ID 281468.

Enkeltminne -1. Nedgravning, fyll er mørkebrun siltholdig sand med en kladd lys gulbrun silt og rustrøde flekker. Fyll ligner på dyrkingslag fase 2.

Enkeltminne -2. Rund nedgravning. Fyll er svartbrun siltholdig sand, mørkere i midten med kullinkludjoner. Strukturen har tydelige avgrensinger mot undergrunn. Fyll ligner på dyrkingslag fase 1.

Figur 27. Nedgravning ID 281468-1 (T.v.) og 281468-2 (T.h.). Sett mot SØ. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -3.

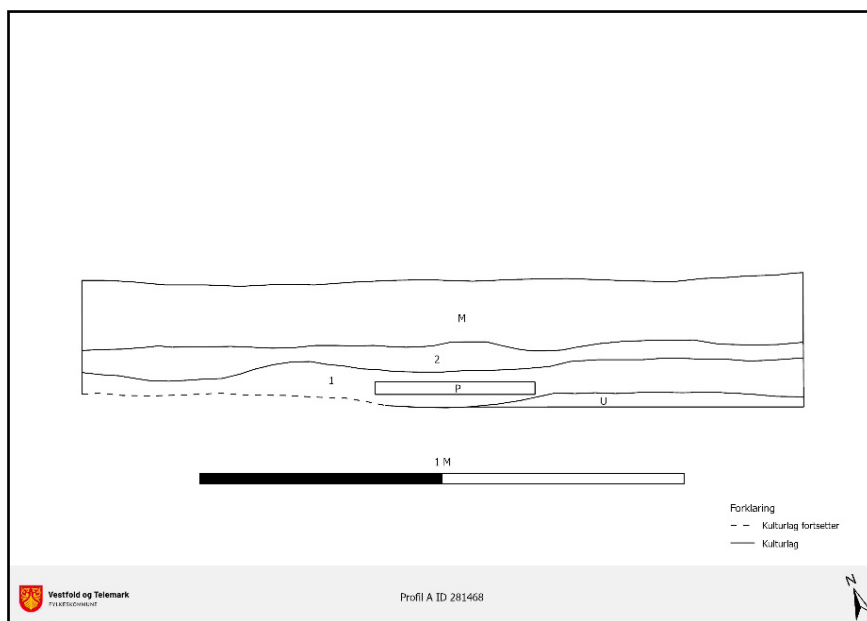
Matjord er mellom 20-30 cm og undergrunn er rødspettet lys gulbrun leireholdig silt.

Fase 1 er 11-20 cm tykt svartbrunt siltholdig sand med spetter av lyse mineraler, men også en del kull. Inntil moderne grøft er det et lag med kull og aske. Dyrkingslaget er C-14 datert til 2145 ± 15 BP (eldre jernalder).

Fase 2 er 11 cm tykt siltholdig sandlag med kullbiter og hvite og røde spetter. Laget er noe ujevnt i profil og varierer i tykkelse.

Figur 28. Profil i sjakt 17 som viser tofaset dyrkingslag. Sett mot N. Foto: B. Baldursdottir.

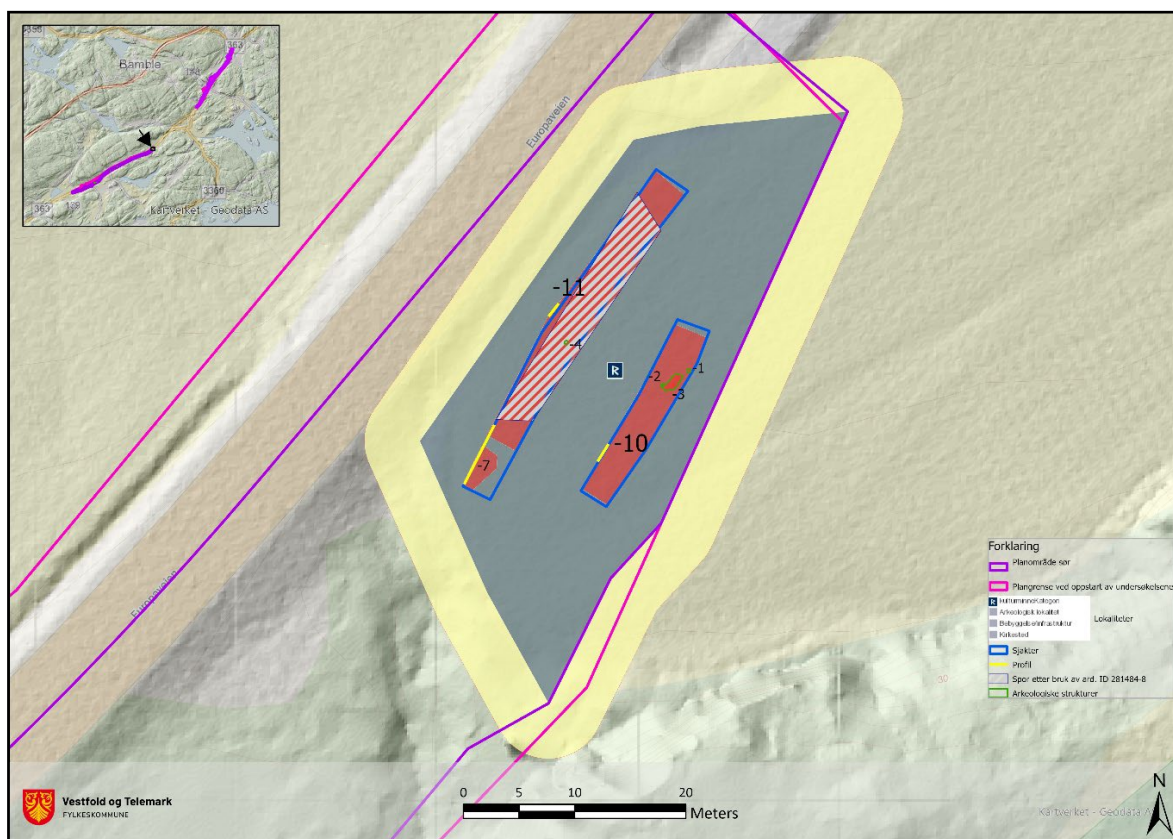

Figur 29. Profiltegning. Illustrert av B. Baldursdottir.

6.1.4. ID 281484 – Bosetning- aktivitetsområde - Åbydalen

Lokaliteten ble påvist ved maskinell sjakting og består to flerfasete dyrkingslag, ardspor, tre stolpehull og 2 nedgravninger. Lokaliteten er typologisk datert til ard-brukende tid (yngre steinalder-jernalder).

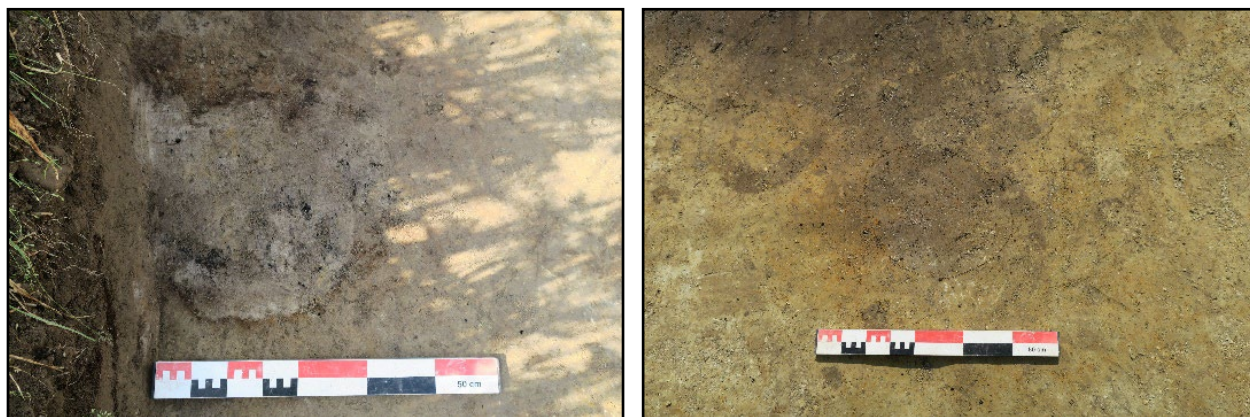
Ardsporene ligger under dyrkingslag 281484-11. Lokaliteten ligger i kant av dyrka mark, 23 meter over havet. Lokaliteten ligger i et dalføre som skrår slakt ned mot NØ og slakt opp i SV. På begge sider av dalen er det skogkledde åser. Lokaliteten er avgrenset topografisk i sør, av fylkesvei 363 i vest og av plangrensen i nord og i øst.

Figur 30. Kart som viser bosetning-aktivitetsområde Åbydalen ID 281484 med alle enkeltminner markert.

Enkeltminne -1. Stolpehull. Mørkebrun ytterkant, noe diffus i vest hvor den står litt ut. Går delvis under profilkanten. Fyll er lysgrå siltholdig sand med litt brunt i, og kullflekker.

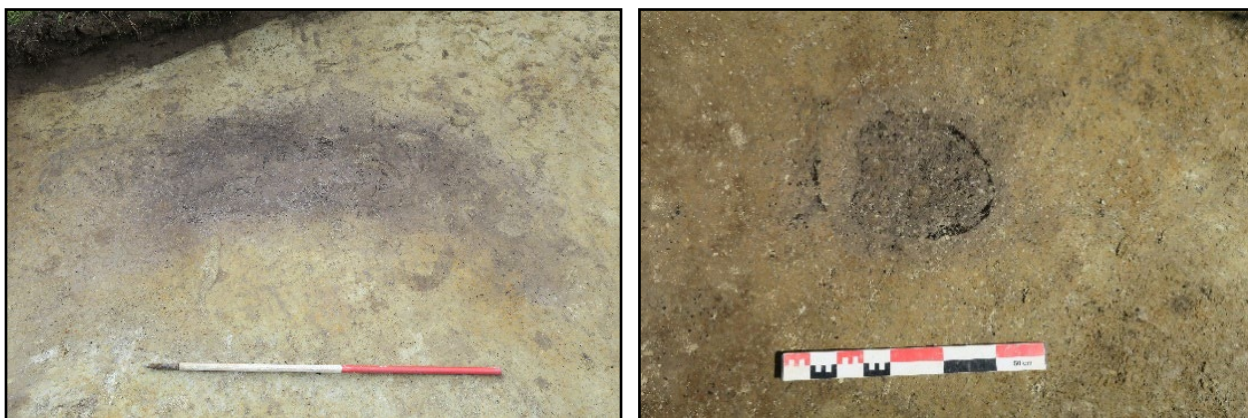
Enkeltminne -2. Stolpehull. Form er sirkulær med noe diffuse avgrensninger mot undergrunn. Fyll er brungrå siltholdig sand med kullspetter, ligner på masser i nedgravning ID 281484-3. Måler ca. 30 cm i diameter

Figur 31. Tv: stolpehull ID 281484-1. Sett mot NV. Th: stolpehull ID 281484-2. Sett mot SØ. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -3. Nedgravning. Stedvis tydelig avgrenset mot undergrunn. Massene er brungrå siltholdig sand med lyse silt-spetter (fra undergrunn) Noen kullbiter synlige. Fyll blir noe lysere mot NØ.

Enkeltminne -4. Stolpehull. Fyll er grått med lysegrå siltspetter, en god del kullbiter og noen rustrød flekker (jernutfelling). Strukturen er tydelig avgrenset mot undergrunn og har en kullstripe i ytterkant.

Figur 32. T.v.: Nedgravning ID 281484-3. Sett mot NV. T.h.: Stolpehull ID 281484-4 Sett mot Ø. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -7 Nedgravning med flerfaset kulturlag. Matjord er 20-25 cm og undergrunn er lys gulbrun siltholdig sand.

Fase 1 er et kulturlag. Laget er lysebrun leireholdig silt med større og mindre kullbiter. Noen lysere siltspetter fra undergrunnen. Laget er ganske tettpakket og går lengere ned i undergrunnen. I plan er utstrekningen nesten oval. Laget måler ca. 5-30 cm i profilen og 2,3 x 1,5 m i plan.

Fase 2 vises i profilen som et lag som fortsetter nedover i bakken og lengere mot SV. Fyllmassen ligner på fyllmassen i fase 1, lysebrun leireholdig silt spettet med kullbiter. Her er kullbitene noe mindre enn i fase 1. Laget er tykkest ca. 5 cm.

Fase 3 er et noe lysere brunt leireholdig silt lag en både fase 1 og 2, med mindre inklusjoner av kull. I dette laget er det større lysere siltflekker enn i lagene under. Laget er ca. 8 cm tykt.

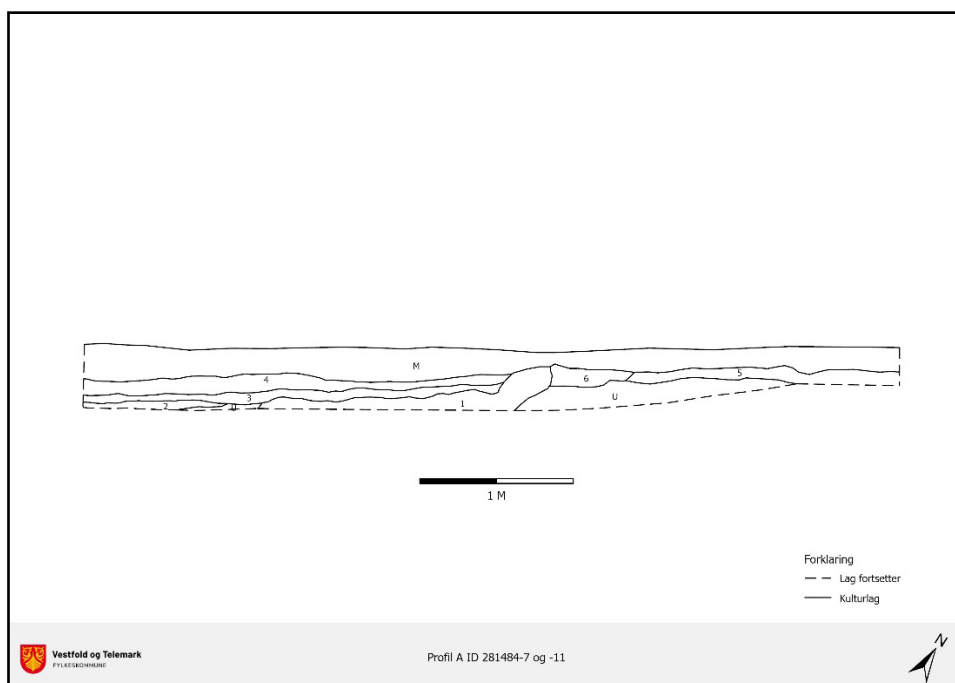
Fase 4. er et mørke brungrått lag med en tettere kullstripe nederst i laget. Laget er eller veldig spettet med kullbiter. Laget måler ca. 5-15 cm.

Fase 5 er et dyrkingslag som tilhører enkeltminne -11. Laget er mid-brun leireholdig silt med noen få små kullbiter. Laget er noe rødligere i nedre sjikt av laget og gråere i øvre sjikt. Laget måler ca. 14-20 cm.

Fase 6 ser ut til å kutte fase 5, dyrkingslag samt fase 1. Fyllmassen er gråbrun siltholdig leire med noen få kullflekker. Laget er ca. 14 cm der det er tykkest.

**Figur 33. Fotogrammetri av profil av ID 281484-7 nedgravning med flerfaset kulturlag. Bildet er tatt mot NV.
Foto: B. Baldursdottir.**

Figur 34. Profil ID 281484-7. Illustrasjon: B. Baldursdottir.

Figur 35. Foto av bunn av nedgravningen med fase 1 synlig i plan. Sett mot NV.

Enkeltminne -8. er ardspar beliggende under dyrkingslag ID 281484-11. Ardsporene måler ca. 10 cm i bredden og er orientert SV-NØ og NV-SØ.

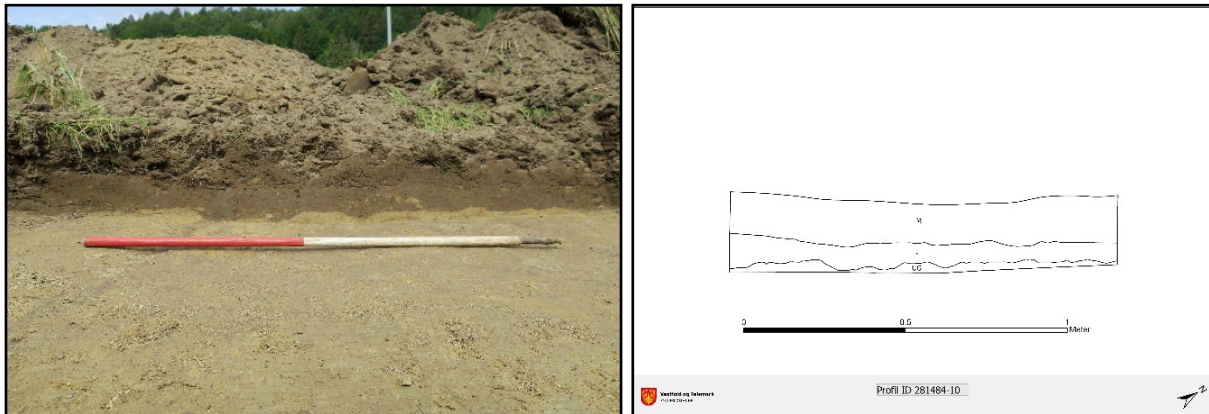

Figur 36. T.v.: Ardspar ID 281484-8. Sett mot NV. T.h.: Sjakt 25 med ardspar. Sett mot SSV. Foto: B. Baldursdottir.

Enkeltminne -10 er et enfaset dyrkingslag i østre del av lokalitet. Påvist i hele sjakten.

Matjord. 17-25 cm og undergrunn er lys gulbrun silt.

Fase 1 er 10-14 cm tykk kullholdig brungrå leireholdig silt og enkelte inklusjoner med brent leire.

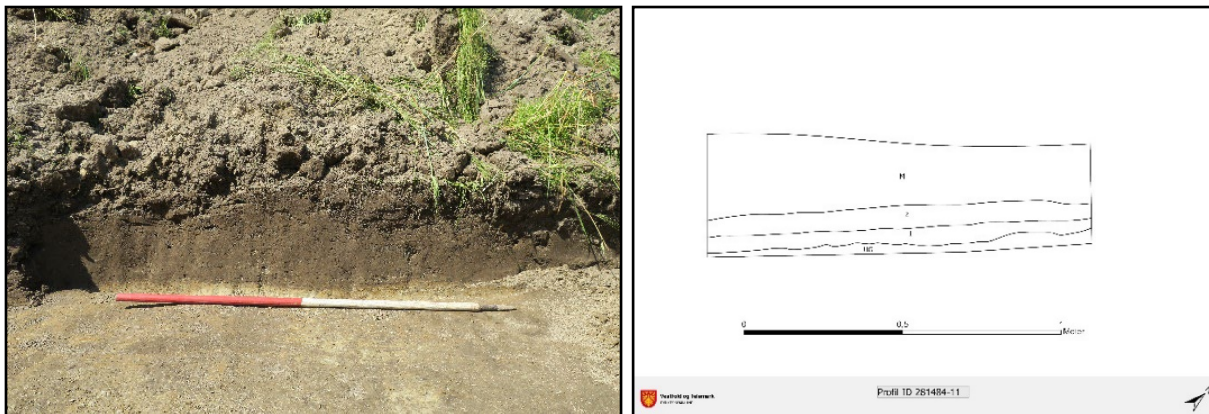
Figur 37. Profil B i vestre sjaktevegg i sjakt 26. Tatt mot VNV. Foto: B. Baldursdottir. Illustrert av K. Fimreite.

Enkeltminne -11 er et tofaset dyrkingslag.

Matjord er 29 cm og undergrunn er lys gulbrun leire.

Fase 1 er 8 cm brungrått kompakt leireholdig silt med kullspetter og rustrøde flekker, noe gråere i fargen enn fase 2. Ardspar ID 281484-8 ligger under dyrkingslaget.

Fase 2 er 9 cm mørk brungrått kompakt leireholdig silt med rustrøde flekker.

Figur 38. Dokumentasjon av dyrkingslag ID 281484-11 i profil. Tatt mot VNV. Foto: B. Baldursdottir. Illustrert av K. Fimreite.

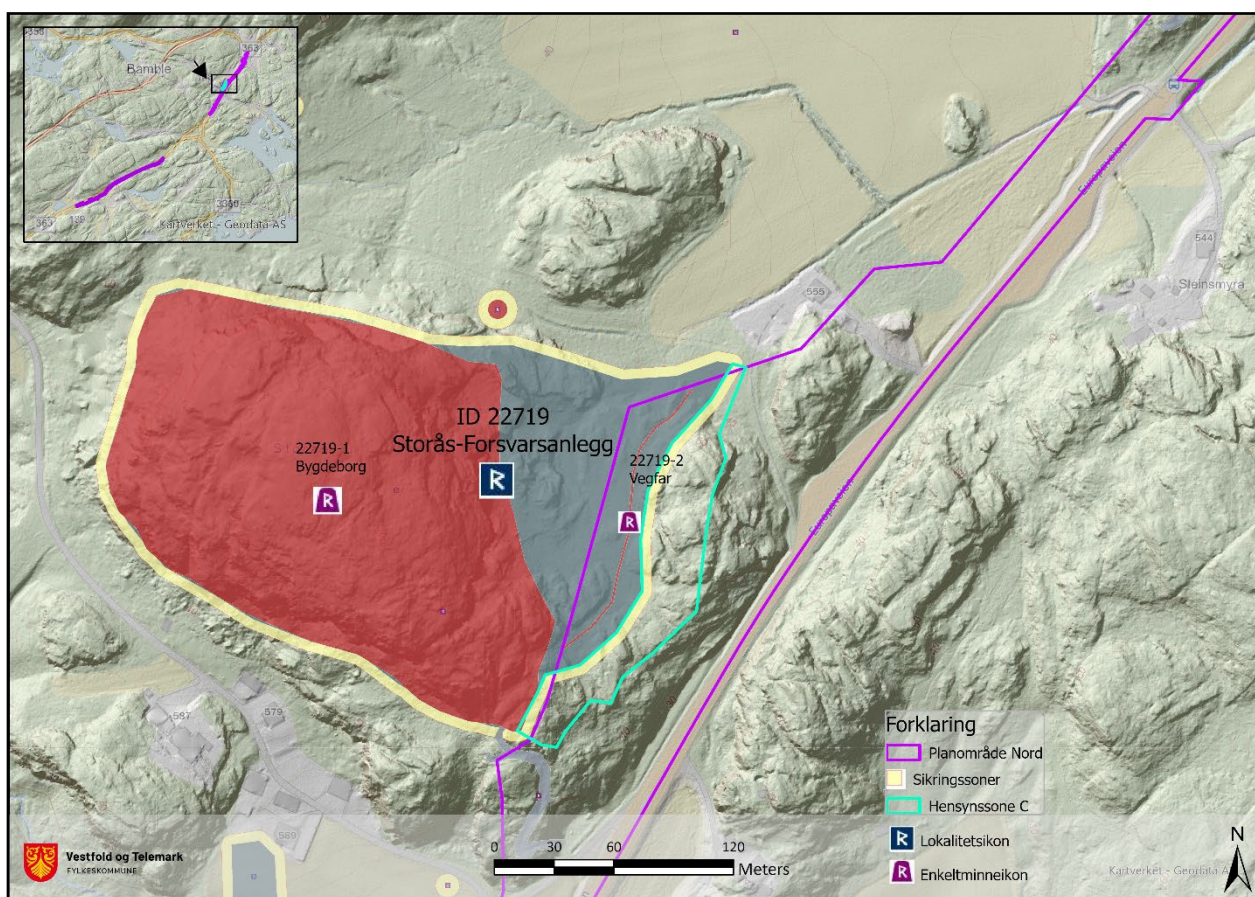
6.1.5. ID 22719-1 – Bygdeborg

Bygdeborg ID 22719-1 ble kontrollregistrert. Bygdeborgen ligger på toppen av en ås (Storås) som faller stupbratt i alle retninger (se kap. 3.2 for beskrivelse).

Det ble registrert et gammelt veifar, ID 22719-2, i nordøstre del av Storås, se fig 39, under. Veifaret går fra bunn av nordøstre del av Storås opp til et smalt partiet i øst hvor toppen av bygdeborgen er tilgjengelig. Veifaret er en del av det antatte gamle veifaret mellom Olavskirken og bygdeborgen.

Nord-vestre del av Storås og veifaret tolkes som en del av bygdeborgen. Som følge av kontrollregistreringen har bygdeborgen fått ny utstrekning og lokaliteten ligger nå innenfor planområdet, se figur 39, under.

Sikringssonen til bygdeborgen er ikke tilstrekkelig for å ta vare på kulturminnet og dets kontekst med tanke på utbygging av gang- og sykkel-vei. Det er utformet et forslag til hensynssone C, hvis hensikt er å fungere som en buffer for kulturminnet mot eksisterende vei i øst.

Figur 39. Kart som viser gammel og ny utstrekning for Bygdeborg ID 22719.

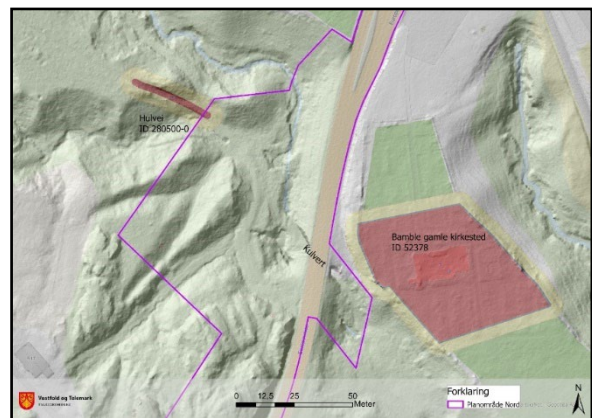

Figur 40. Veifar ID 22719-2 i nordøstre del av bygdeborg ID 22719. T.v.: Nederste parti av veifaret sett mot SV. T.h: Øvre parti av veifaret sett mot S. Foto: K. Fimreite.

6.1.6. ID 280500-0 – Hulvei

En hulvei i det gamle veifaret mellom Olavskirken og bygdeborgen Storås var tidligere registrert og langt inn i databasen Kulturminnesøk.no. Hulveien ble kontrollregistrert og lagt til i kulturminnedatabasen Askeladden med lokalitets-ID 280500-0.

ID	Type	Vernestatus	Beskrivelse – kursiv er direkte kopi fra Askeladden
280500-0	Veganlegg- Hulveg	Automatisk fredet	<i>Hulvei orientert opp en bakke fra SØ mot NV. Flater ut i bunn og topp. 1,5-2 meter indre bredde. Hulveien ligger i antatt gammelt hovedveifar mellom Olavskirken og sørvestover i retning mot Sannidal.</i>

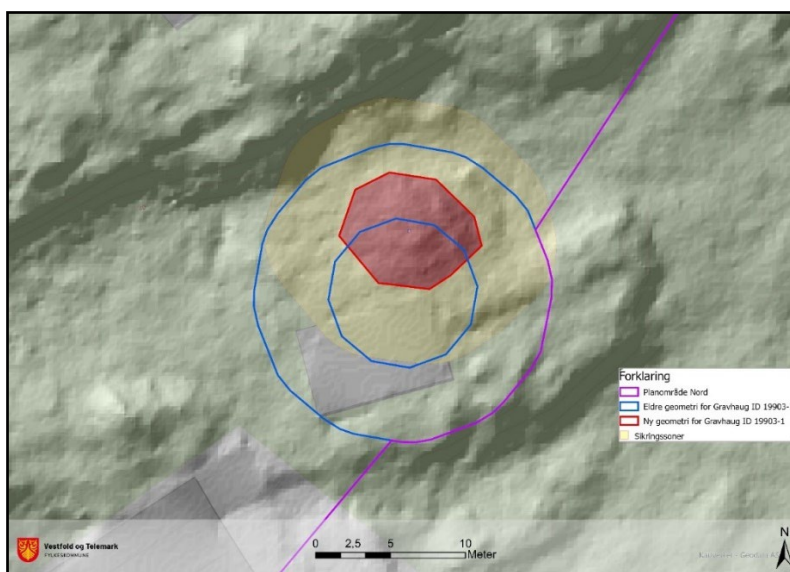

Figur 41. T.v.: Hulvei ID 280500-0. Sett mot ØNØ. Foto: K. Fimreite. T.h.: Kart som viser hulvei ID 280500-0 plassering i planområdet.

6.1.7. ID 19903-1 - Gravhaug

Gravhaug ID 19903-1 ble kontrollregistrert. Som følge av kontrollregistreringen har bygdeborgen fått ny utstrekning og beskrivelser. Gravhaugens sikringssone ligger innenfor planområdet.

ID	Type	Vernestatus	Beskrivelse – kursiv er direkte kopi fra Askeladden
19903-1	Gravhaug	Automatisk fredet	<i>Gravhaugen ligger i en hage på en naturlig høyde og er bygget av jord og bruddstein. Den måler ca. 7 meter i diameter og er 80 cm på det høyeste. Det er synlig berg i dagen i haugens østre kant hvor den er høyest. I vest er den lavere, men klart markert. I sentrum av haugen er det en rektangulær grop som måler 80 x 45 cm og er 30 cm dyp. Det er synlig bruddstein i kantene av gropen. Det er bygget en hagestue/skur helt i sørlige kant av gravhaugen. Øst for haugen skrår terrenget ned mens det vest for haugen flater ut. Nord for haugen er det berg.</i>

Figur 42. Kart som viser Gravhaug ID 19903-1 med sikringssone innenfor planområdet.

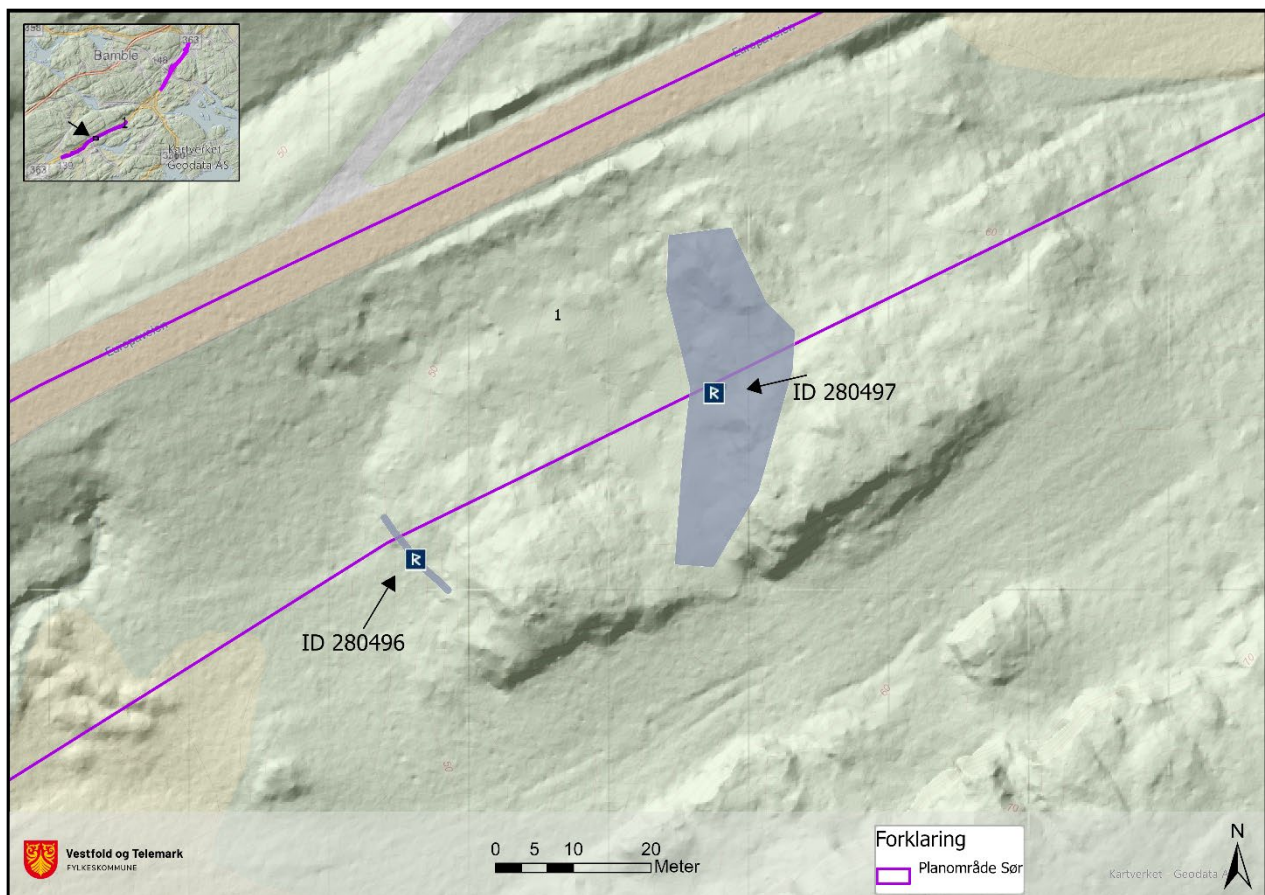
Figur 43. Tv: Gravhaug ID 19903, sett mot SØ. T.h: Grop i midten av gravhaug, sett mot NØ. Foto: K. Fimreite.

6.2. Andre kulturminner

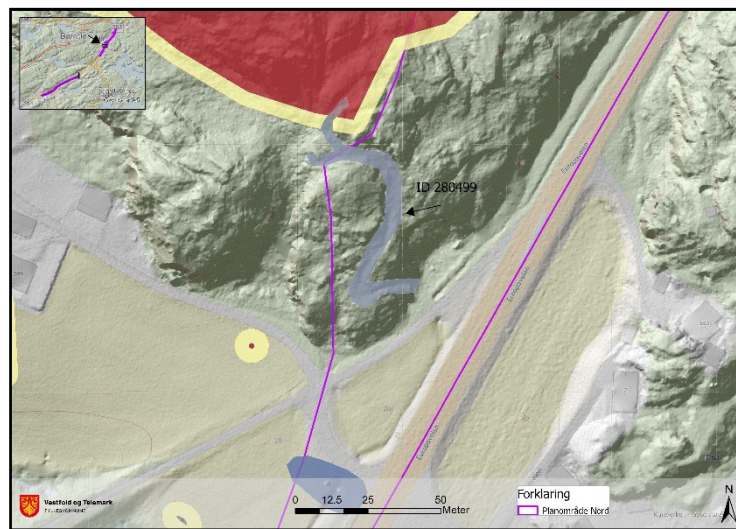
Det er registrert tre nyere tids kulturminnelokaliteter innenfor planområdet. Det dreier seg om et steingjerde (ID 280496) et kvartsbrudd (ID 280497), og en inskripsjon fra krigen (ID 281421).

Det var fra før også lagt inn to krigsminner i kulturminnedatabasen kultuminnesok.no. Krigsminnene ble kontrollregistrert og lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden. Det dreier seg om et trappeanlegg med skytterstilling (ID 280498) og en maskingeværstilling med løpegrav (ID 240899).

Askeladden-ID	Type	Vernestatus	Beskrivelse – kursiv er direkte kopi fra Askeladden
ID 280496-0	Steingjerde	Ikke fredet	<i>Steingjerde. Pent bygget opp av steiner i hovedsak mellom 10-30 cm. Gjerdet er 50-60 cm høyt og 70 cm bred. Det vokser mose på steinene. Gjerdet skrår ned langs med kant av berghylle.</i>
ID 280497-0	Kvartsbrudd	Ikke fredet	<i>Kvartsbrudd. I sørlige del ligger flere mindre røyser med bruddstein. Enkelte større blokker. Det er flere røyser med bruddstein langs berget. Området er overgrodd av bunnvegetasjon.</i>
ID 280498-0	Krigsminne - Skytterstilling	Ikke fredet	<i>Tysk trappeanlegg med flere skytterstillinger. Anlegget går fra opp sørøstre del av Storås og inn i bygdeborgens sørøstre del. Flere skytterstillinger langs veien opp. Bygget av bruddstein og murte trapper. Inngang gjennom en smal bratt passasje nederst med trapper murt inn i berget.</i>
ID 280499-0	Krigsminne- Skytterstilling	Ikke fredet	<i>Maskingeværstilling med løpegrav fra krigen. Stillingen med løpegrav er sprengt ned i fjell. Standplassen er delvis ødelagt av veiutvidelse.</i>
ID 281421-0	Krigsminne- Innskrift	Ikke fredet	<i>Inskripsjoner fra krigen. En soldat satt angivelig her på post og risset inn PPA V 1941. Inskripsjonen befinner seg på en større bergflate ved skogsvei. Like ved inskripsjonen er det festet en nyere tids veibom til berget.</i>

Figur 45. T.v.:Steingjerde ID 280496-0. Sett mot SØ. T.h.: Kvartsbrudd ID 280497-0. Sett mot VSV. Foto: K. Fimreite.

Figur 46. Kart som viser krigsminne ID 281498 plassering i planområdet.

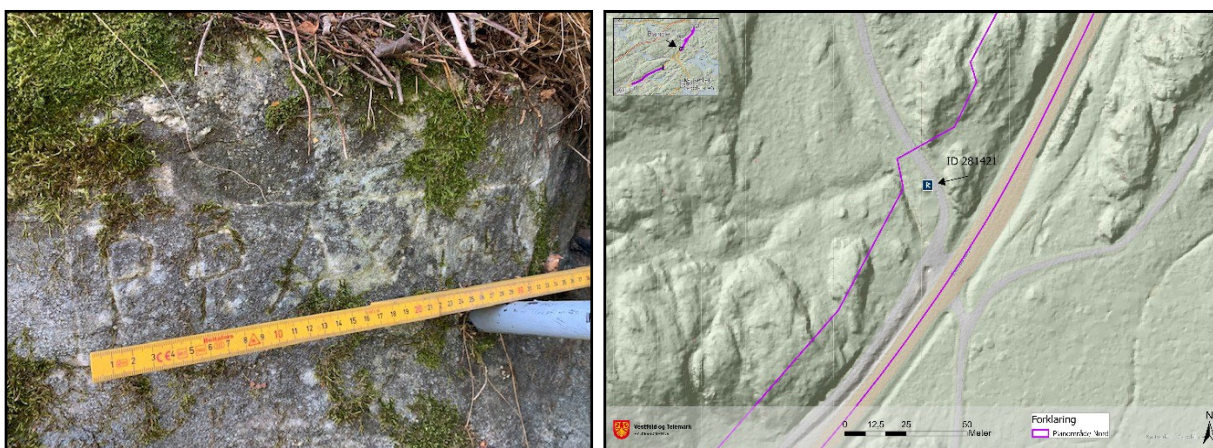
Figur 47. T.v.: Murte trapper nederst i krigsminne ID 281498 sett mot V. T.h.: Vei opp mot Storås i krigsminne ID 281498. Sett mot N. Foto: K. Fimreite

Figur 48. Nederste skytterstilling i krigsminne ID 281498. Fv 363 ses til høyre i bilde. Sett mot Ø. Foto: K. Fimreite.

Figur 49. T.v.: Skytterstilling ID 280499. Sett mot Ø. Foto: K. Fimreite. T.h.: Kart som viser skytterstilling ID 280499 plassering i planområdet.

Figur 50.. T.v.: Inskripsjon fra krigen ID 281421-0. Sett mot V. T.h.: Kart som viser krigsminne, inskripsjon, ID 281421-0 plassering i planområdet. Foto: Katrine Fimreite.

7. Sammendrag

Registreringen ble gjennomført ved maskinell sjakting, overflateregistrering og prøvestikking. Det ble registrert totalt syv automatisk fredete kulturminnelokaliteter innenfor planområdet. Lokalitetene er henholdsvis tre dyrkingsflater (ID 281466, 281467-0, 281468) et bosetning-aktivitetsområde (ID 281484), en bygdeborg (ID 22719), en hulvei (ID 280500-0) og en gravhaug (ID 19903-1).

Dyrkingsflate Grindbakken, ID 281466, består av fem flerfasete dyrkingslag og seks nedgravninger. Dyrkingslag ID 281466-10 er C14-datert til 2940 ± 25 BP / 1224-1048 f.Kr. (bronsealder).

Dyrkingsflate Kjær 1, ID 281467, består av et tofaset dyrkingslag. Dyrkingslag ID 281467-2 er C14-datert til 3815 ± 20 BP / 2296-2198 f.Kr. (yngre steinalder).

Dyrkingsflate Kjær 2 ID 281468, består av et tofaset dyrkingslag og to nedgravninger. Dyrkingslag ID 281468-3 er C14-datert til 2145 ± 15 BP / 205-105 f.Kr. (eldre jernalder).

Bosetning-aktivitetsområde Åbydalen, ID 281484, består av to flerfasete dyrkingslag, ardspar, tre stolpehull og 2 nedgravninger. Lokaliteten er typologisk datert til ard-brukende tid (yngre steinalder-jernalder).

Bygdeborg Storås, ID 22719-1, ble kontrollregistrert. Bygdeborgen lå tidligere utenfor planområdet. Det ble registrert et gammelt veifar i nordøstre del av Storås ID 22719-2. Som følge av kontrollregistreringen har bygdeborgen fått ny utstrekning og ligger nå innenfor planområdet.

Gravhaug ID 19903-1 ble kontrollregistrert. Som følge av kontrollregistreringen har gravhaugen fått ny utstrekning. Gravhaugens sikringssone ligger innenfor planområdet.

En hulvei i det gamle veifaret mellom Olavskirken og bygdeborgen Storås var tidligere registrert og lagt inn i databasen Kulturminnesok.no. Hulveien ligger innenfor planområdet. Hulveien ble kontrollregistrert og lagt til i kulturminnedatabasen Askeladden med lokalitets-ID 280500-0.

I tillegg er det registrert fem nyere tids kulturminnelokaliteter innenfor planområdet som ikke er automatisk fredete. Det dreier seg om et steingjerde (ID 280496-0), et kvartsbrudd (ID 280497-0), samt tre krigsminner i form av et trappeanlegg (ID 280498-0), en maskingeværstilling (ID 280499-0) og en innskrift (ID 281421).

8. Vedlegg

8.1. Figurliste

Figur 1. Kulturminner innefor planområdet ved Bamble kirke, nord i planområdet.....	6
Figur 2. Kulturminner innenfor planområdet ved Storås bygdeborg, nord i planområdet	6
Figur 3. Kulturminner innenfor planområdet i søndre del av planområdet.....	7
Figur 4. Nordre planområdets plassering i Vestfold og Telemark fylke (lite kart) og i Bamble kommune (stort kart).....	9
Figur 5. Søndre planområdets plassering i Vestfold og Telemark fylke (lite kart) og i Bamble kommune (stort kart).....	10
Figur 6. Oversiktskart over landskapet i nordre planområdet.	11
Figur 7. Oversiktskart over terrenget i søndre planområde	11
Figur 8. Kart som viser nordre planområdet og kjente kulturminner i nærheten.	13
Figur 9. Kart som viser søndre planområdet og kjente kulturminner i nærheten.	13
Figur 10. Kartet viser prøvestikkens plassering i nordre planområdet (T.v.), og søndre planområde (T.h.).	17
Figur 11. Sjakter ved Grindbakken (T.v.) og ved Kjær (T.h.). Funn (strukturer og dyrkingslag) i sjaktene er markert med blått.	18
Figur 12. Sjakter ved Åbydalen (T.v.) og ved Steinsmyra (T.h.). Funn (strukturer og dyrkingslag) i sjaktene er markert med blått.	18
Figur 13. Oversiktskart over Dyrkingsflate - Grindbakken ID 281466.....	20
Figur 14. Negravning ID 281466-1. Sett mot SSØ. Foto: B. Baldursdottir.....	21
Figur 15. Oversiktsbilde av enkeltminner -2, -3, -4 og -5.....	21
Figur 16. T.v.: Nedgravning ID 281466-2. Nedgravning ID 281466-4 ses til høyre over struktur 281466-2. Sett mot NNV. T.h.: Negravning ID 281466-3. Sett mot NØ. Foto: B. Baldursdottir.....	22
Figur 17. Nedgravning ID 281466-6. Sett mot NV. Foto: B. Baldursdottir.	22
Figur 18. Dyrkingslag ID 281466-8 i sørlige sjakteprofil i sjakt 7. Sett mot SØ. Foto : B.Baldursdottir. Illustrasjon: K. Fimreite.....	23
Figur 19. Tv.: Tofaset dyrkingslag ID 281466-9 i nordre sjaktevegg i sjakt 8. Sett mot N. Foto og Illustrasjon: B. Baldursdottir.	23
Figur 20. Profil av dyrkingslag ID 281466-10. sett mot NV. Foto: B. Baldursdottir.....	24
Figur 21. Profil av dyrkingslag ID 281466-10. sett mot NV. Illustrasjon: K. Fimreite.	25
Figur 22. Fotogrammetri av Ø-profil i sjakt 9 med fire forskjellige åkerterrasser med flere dyrkningsfaser. Bildet er tatt mot ØNØ. Foto og Illustrasjon: B. Baldursdottir.	26
Figur 23. Dyrkingslag ID 281466-12 i profil. Sett mot NV. Foto og Illustrasjon: Brynhildur Baldursdottir.	27
Figur 24. Kart som viser lokalitet ID 281467.....	28
Figur 25. Profil i søndre sjaktevegg med tofaset dyrkingslag i vestre del av dyrkingsflaten. Her var fase 1, underst, 17 cm tykt og fase 2, 8-9 cm tykt. Sett mot S. Foto: B. Baldursdottir. Illustrasjon: K. Fimreite.	28
Figur 26. Kart som viser lokalitet ID 281468.....	29
Figur 27. Nedgravning ID 281468-1 (T.v.) og 281468-2 (T.h.). Sett mot SØ. Foto: B. Baldursdottir.....	29
Figur 28. Profil i sjakt 17 som viser tofaset dyrkingslag. Sett mot N. Foto: B. Baldursdottir.....	30
Figur 29. Profiltegning. Illustrert av B. Baldursdottir.	30
Figur 30. Kart som viser bosetning-aktivitetsområde Åbydalen ID 281484 med alle enkeltminner markert.	31
Figur 31. Tv: stolpehull ID 281484-1. Sett mot NV. Th: stolpehull ID 281484-2. Sett mot SØ. Foto: B. Baldursdottir.....	31
Figur 32. T.v.: Nedgravning ID 281484-3. Sett mot NV. T.h.: Stolpehull ID 281484-4 Sett mot Ø. Foto: B. Baldursdottir.	32

Figur 33. Fotogrammetri av profil av ID 281484-7 nedgravning med flerfaset kulturlag. Bildet er tatt mot NV. Foto: B. Baldursdottir.	33
Figur 34. Profil ID 281484-7. Illustrasjon: B. Baldursdottir.	33
Figur 35. Foto av bunn av nedgravningen med fase 1 synlig i plan. Sett mot NV.	34
Figur 36. T.v.: Ardspor ID 281484-8. Sett mot NV. T.h.: Sjakt 25 med ardspor. Sett mot SSV. Foto: B. Baldursdottir.	34
Figur 37. Profil B i vestre sjaktevegg i sjakt 26. Tatt mot VNV. Foto: B. Baldursdottir. Illustrert av K. Fimreite.	35
Figur 38. Dokumentasjon av dyrkingslag ID 281484-11 i profil. Tatt mot VNV. Foto: B. Baldursdottir. Illustrert av K. Fimreite.	35
Figur 39. Kart som viser gammel og ny utstrekning for Bygdeborg ID 22719.	36
Figur 40. Veifar ID 22719-2 i nordøstre del av bygdeborg ID 22719. T.v.: Nederste parti av veifaret sett mot SV. T.h.: Øvre parti av veifaret sett mot S. Foto: K. Fimreite.	37
Figur 41. T.v.: Hulvei ID 280500-0. Sett mot ØNØ. Foto: K. Fimreite. T.h.: Kart som viser hulvei ID 280500-0 plassering i planområdet.	37
Figur 42. Kart som viser Gravhaug ID 19903-1 med sikringssone innenfor planområdet.	38
Figur 43. Tv: Gravhaug ID 19903, sett mot SØ. T.h.: Grop i midten av gravhaug, sett mot NØ. Foto: K. Fimreite.	38
Figur 44. Kart som viser steingjerde ID 281496 og kvartsbrudd ID 281497 plassering i sørlige planområde.	40
Figur 45. T.v.:Steingjerde ID 280496-0. Sett mot SØ. T.h.: Kvartsbrudd ID 280497-0. Sett mot VSV. Foto: K. Fimreite.	40
Figur 46. Kart som viser krigsminne ID 281498 plassering i planområdet.	41
Figur 47. T.v.: Murte trapper nederst i krigsminne ID 281498 sett mot V. T.h.: Vei opp mot Storås i krigsminne ID 281498. Sett mot N. Foto: K. Fimreite.	41
Figur 48. Nederste skytterstilling i krigsminne ID 281498. Fv 363 ses til høyre i bilde. Sett mot Ø. Foto: K. Fimreite.	41
Figur 49. T.v.: Skytterstilling ID 280499. Sett mot Ø. Foto: K. Fimreite. T.h.: Kart som viser skytterstilling ID 280499 plassering i planområdet.	42
Figur 50.. T.v.: Inskripsjon fra krigen ID 281421-0. Sett mot V. T.h.: Kart som viser krigsminne, inskripsjon, ID 281421-0 plassering i planområdet. Foto: Katrine Fimreite.	42

8.2. Prøveliste

Askeladden-ID	Type	Kontekst/Beskrivelse	Dateringsresultat jfr dateringsrapporten
281466-10	Kullprøve	Flerfaset dyrkingslag	Bronsealder, 2940 ± 25 BP
281467-2	Kullprøve	Tofaset dyrkingslag	Yngre steinalder, 3815 ± 20 BP
281468-3	Kullprøve	Tofaset dyrkingslag	Eldre jernalder, 2145 ± 15 BP

8.3. Dateringsresultater

National Laboratory for Age Determination							
14C Result Report							
Katrine Jeanett Fimreite		katrine.fimreite@vtfk.no		Calibration references:			
Vestfold og Telemark Fylkeskommune v/kulturarv				OxCal v4.4.2 Bronk Ramsey (2020); r5			
Postboks 2844				Atmospheric data from Reimer et al (2020)			
3702 Skien							
Sample Name	Fraction	14C content (pMC)	14C Age (rounded)	d13C (from AMS system)	Calibrated Age Ranges	Wood species	14C Age (not rounded)
TRa-16890 (Askeladden) ID 281466	Trekull, alkali residue	69.37 ± 0.18	2940 ± 25	-29.1 ± 0.6 ‰	68.3% probability 12118C (68.3%) 11138C	- 1 bit Alnus sp.	2938 ± 24/-24 BP
					95.4% probability 12248C (95.4%) 10488C		
TRa-16891 (Askeladden) ID 281467	Trekull, Alkali residue	62.27 ± 0.12	3805 ± 15	-24.4 ± 0.4 ‰	68.3% probability 22858C (37.2%) 22488C	- 2 biter Dicotyledon. - 7 biter trekull Alt materialet er svært nedbrutt og hardt. For de 7 bitene trekull var treslagsbestemmelse ikke mulig. Sediment i alle kar/trakeider.	3805 ± 15/-15 BP
					95.4% probability 22948C (88.5%) 21978C 21688C (6.9%) 21488C		
TRa-16891 (Askeladden) ID 281467	Trekull, Alkali residue	62.13 ± 0.15	3825 ± 20	-20.4 ± 5.8 ‰	68.3% probability 22948C (18.0%) 22738C	- 2 biter Dicotyledon. - 7 biter trekull Alt materialet er svært nedbrutt og hardt. For de 7 bitene trekull var treslagsbestemmelse ikke mulig. Sediment i alle kar/trakeider.	3823 ± 20/-20 BP
					95.4% probability 23978C (1.1%) 23888C 23458C (92.7%) 21988C 21638C (1.7%) 21518C		
TRa-16891 (Askeladden) ID 281467	Average:	62.20 ± 0.14	3815 ± 20		68.3% probability 22868C (17.0%) 22718C		3814 ± 18/-18 BP
					95.4% probability 22608C (14.2%) 22478C 22388C (37.1%) 22058C 22988C (92.6%) 21988C 21658C (2.8%) 21518C		
TRa-16892 (Askeladden) ID 281468	Trekull, alkali residue	76.54 ± 0.11	2145 ± 15	-26.4 ± 1.0 ‰	68.3% probability 3418C (17.4%) 3238C	- 1 bit Alnus sp.	2147 ± 15/-15 BP
					95.4% probability 2008C (50.9%) 1578C 3468C (22.8%) 3168C 2058C (72.6%) 1058C		

Vestfold og Telemark

FYLKESKOMMUNE

Vestfold og Telemark fylkeskommune
vtfk.no

Postadresse: Postboks 2844, 3702 Skien

Besøksadresser: Fylkesbakken 10, Skien / Svend Foynsgate 9, Tønsberg

Kontakt: 35 91 70 00 / post@vtfk.no